

Tabor

*Slovenski domobranci
1945 leta niso umrli
zastonj! — Njih idejno
vodilo Bog - Narod -
Domovina je last
vsega sveta, kjerkoli je
človeštvo po zgledu
naših nesmrtnih
mučencev primorano
z vsemi
razpoložljivimi
sredstvi iskati poti iz
teme k luči, iz nasilja
v svobodo. V tem boju
svobodoljubnega
človeštva se je slava
naših vzornikov
razširila preko vsega
sveta. - Hvala vam,
naši domobranski
mučenci!*

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov
TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenja Tabora SPB
predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora.

Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič
Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo
lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene
Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los
Anticomunistas Eslovenos Unidos.

Director: Ing. Antonio Matičič,
Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

Composición, diagramación y armado: **MALIVILKO**

Impresión: Talleres Gráficos VILKO S. R. L.,
Estados Unidos 425

(1101) Buenos Aires, Argentina, Tel. 362-7215/1346

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual N° 219.314.

NAROČNINA: Argentina \$ 12.- Južna Amerika, Evropa
in Avstralija 12 dolarjev; ZDA in Kanada 18 dolarjev
(zračno paketi).

Letalska naročnina za vse države 20 dolarjev (US).

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte
na naslov: Inž. Anton Matičič, Río Colorado 1806
(1686) Hurlingham — Buenos Aires — Argentina
Tel. 665-6654.

**KO „TABOR“ PREBERETE,
POŠLJITE GA V DOMOVINO!**

*Svobodni sveta
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!*

Enero-Febrero 1992

Januar-Februar 1992

Na svoji zemlji svoj gospod!

Skoraj dve leti je že, odkar se je komunistična pest toliko razklenila, da je narod po petinštiridesetih letih spet svobodno zadihal. Ni pa še vse tako, kot bi moralo biti... Dosti upanja je ostalo samo upanje. V naši deželi Sloveniji je nekaj zelo narobe. Nova vlada je marsikaj zamudila: takoj prve dni bi morala narediti vsaj nekaj simboličnih sprememb, ki bi pokazale, da je rdečega režima konec... Izničiti bi morala komunistične zakone, odvzeti privilegije raznim „herojem“ in spomeničarjem, spremeniti šolski sistem, popraviti storjene krivice in zločince posaditi na zatožno klop — da naštejemo samo nekaj. Vsega tega ni storila, zdaj je prepozno, komunisti spet dvigajo glave. Za propagando je v Sloveniji parlamentarna demokracija, vladajo pa še vedno stari, zagrizeni partijci, ki so z majhnimi izjemami skoraj vsi ostali na svojih položajih, od koder „pomagajo vladati“, obenem pa še naprej tlačijo in izžemajo ubogi narod.

Mi, politični emigranti, nismo nič na boljšem, kot smo bili poprej. Sedaj vemo, da nimamo državljanstva, kar je odvisno, kdaj smo zapustili Slovenijo. O domobrancih ne piše noben časopis; tisti, ki so, so propadli, ker ni bilo denarja. Tudi med nami se pri koritu prerivajo največ tisti, ki so bili vsa leta lojalni rdečemu režimu. In nova oblast ima samo s temi ljudmi kakšne uradne zveze. Ne delajmo si utvar, še vedno smo garjeve ovce, ker jim kot domobranci ne moremo biti več koristni. Že pol stoletja imamo samo eno in edino pravico: DAJI! — Dajali smo od prvega dne; gradili smo cerkve, dvorane, domove; ustvarjali smo organizacije, društva in šole, da bi naši otroci ostali

zvesti cerkvi in narodu. Zdaj po vsem tem grabijo tisti, ki so se znašli. Na naš skupni dom so obesili nov napis: „Svobodna in demokratična Slovenija“, znotraj zidov pa je še vse po starem. Do zdaj so nas sovražili kot komunisti, zdaj nas prezirajo pod plaščem demokracije. Za nas spet velja — še bolj kot do sedaj: DAJ! Dajmo za Slovenijo, katero nam v isti sapi odrekajo, da bo bolj svobodna, demokratična in gospodarsko močna! Le kako naj se vse to dokaže, če jo še vedno izžemajo stari partiji, denar pa od nas izsiljujejo taki, ki delajo na tem, da do resničnih sprememb ne pride.

Zares čudni in nevarni časi!

V to zmedo je spet prišel božič in z njim Tisti, ki prinaša mir srca in svobodo duha tudi v slovenske domove, iz katerih ga je nekdanji režim pregnal, ker ni maral in njegovega nauka. Tiho se vrača in razliva svoj mir in blagoslov.

Naj vam vsem, doma in po svetu, spet podeli mir božične noči, ki je mir v resnici in pravici. V novem letu 1992 pa naj v našem narodu izpolni tisočletno željo, da bomo na svoji zemlji svoj gospod!

Glavni odbor TABORA

Ivan Korošec

V ODGOVOR

„Po spravi potrebujemo objektivno resnico.“ „Složnost — dokaz zrelosti“
Pod temi naslovi je slovenski dnevnik z dne 28. oktobra prinesel poročilo o „prazniku krajevne skupnosti v Semiču“, ki je proslavljala „ustanovitev Prve belokranjske čete na Gornjih Lazah“. Slavnostni govornik je bil semiški rojak, član predsedstva Slovenije, dr. Dušan Plut. Navzoč je bil tudi predsednik Slovenije Milan Kučan. Govornik Plut je med drugim dejal:

„Vročični vrtnec II. svetovne vojne je neprostovoljno zajel in žal tudi razdelil slovenski narod. Del prebivalstva, predvsem v t. im. Ljubljanski pokrajini, je aktivno sodeloval z okupatorjem. Danes oživljajo poskuse, da bi tako ali drugače opravičili ali celo zamolčali zgodovinsko dokazano dejstvo tega sodelovanja.“

Ta govornikov odstavek velja analizirati, da bo objektivna resnica morada kdaj tudi pri njemu zamenjala ono — partijsko, katero še vedno gleda in poslušša skozi rdečo kopreno.

„Da je vročični vrtnec II. svetovne vojne zajel slovenski narod,“ nosi

velik del krivde KP Slovenije, ki je v Stalinovem prijatelju — Hitlerju gledala rešitev in cilj svojih ambicij, zato je v sodelovanju s Hitlerjevo peto kolono sabotirala bivšo kraljevo jugoslovansko vojsko in med ljudstvom propagirala blagostanje, ki ga prinaša Hitler.

Da pa je „vročični vrtinec tudi razdelil slovenski narod,“ je odgovorna edinole KP Slovenije s svojo OF, katere del je bila tudi „prva belokranjska četa na Gornjih Lazah“.

Prepričan sem, da gospodu Plutu ni znana objektivna resnica, kajti, če bi mu bila, bi drugače govoril oziroma bi sploh ne govoril ob takem „prazniku“. Ne bi se udeležil „proslavljanja“ ne on, ne predsednik Kučan in še marsikdo, ki še gleda skozi rdečo kopreno.

Belokranjec Janko Šterbenc ve povedati o tej prvi četi in vaški zaščiti njej, sledeče:

„Mehka, dobra belokranjska duša, ni bila dovzetna za komunistična ropanja, nasilje in morije. Organizacija vsega tega je bila v rokah pritepencev v naši vasi, ki so s svojo spretnostjo pridobili nekaj domačih delomrznežev. Sklicali so sestanek. Šlo nas je več fantov, da vidimo, za kaj gre. Na sestanku je govoril nekdo, ki ga ni nihče od nas poznal. Poveličeval nam je bratsko Sovjetsko zvezo, velikega, modrega Stalina. Govoril je o enakosti, svobodi, praviči. Izvolili smo oziroma organizatorji so določili komandanta in komisarja. Potem se je „nova oblast“ umaknila, mi pa smo se razšli. Vse je bilo tako čudno skrivnostno, odurno, sovražno. Nihče si ni upal vprašati ničesar, pa nismo nič razumeli — ali pa vse. Mislím, da je bilo vsem jasno kdo in kakšno svobodo, enakost in pravico nam obljudljajo.

Neke noči, sredi junija, ko sem spal na kozolcu, me v zgodnji jutranji uri zbudi čuden ropot, priganjanje živine in ljudi, med kletvijo pijane drhali skozi vas. Ko sem se nagnil do špranje, zagledam velik voz naložen s posteljnino, kuhinjsko posodo, obleko, zaboji. Sledil mu je drug podoben voz, za njim pa se je opotekal privezan duhovnik. Za privezanim je stopal drugi, mlajši, ta je šel prosto. Za vsem tem pa gruča pijanih partizanov.

Ugibal sem, od kod bi bila ta dva gospoda. Edino v Dragatušu ni bilo italijanske postojanke in bi si tam mogli »zaščitniki« in »osvobodilna vojska« privoščiti ta divji teater. Čez dan sem izvedel, da so res od tam odvedli župnika Omahna in kaplana, župnišče pa izropali. Ljudje niso mogli razumeti takega početja. »No, če bo šlo tako, bomo pa res kmalu vsi enaki. Kaj takega si pri nas niti okupator ne privošči.«

Čez nekaj dni so spet sklicali sestanek. Bil je tam tudi komisar naše vasi Franc Verderber, ki mi je šepnil po sestanku: »Župnika so usmrtili, kaplana pa pravijo, da bodo izpustili čez 14 dni.« Dodal je: »Ko sem to slišal, sem skočil in udaril po mizi in jim zabrusil: Če je pa tako, smo slabši kot Italijani; s takimi se jaz ne bom družil.« Dodal je še: »Janko, sedaj sem jaz na vrsti.«

„No, tak je bil pri nas začetek »borbe proti okupatorju«. Tej akciji je sledila druga »akcija prve belokranjske cete.«

„Pri rudniku Kamižarica je bila mala ciganska vas. »NOV« jo je obkoli-
la. Nekaj mlajših ciganov je ubežalo. Ostale in pa starejše, so partizani zajeli,
jih prignali na Mavrlen ter jih zaprli v Jelenovo zidanico. Vseh je bilo 65.
Čez nekaj dni so jih partizani odvedli proti Koprivniku, kamor pa niso prišli.
Ljudje so ugibali vse mogoče. Dokler niso čuli »Črnogorca« — nekega fanta
iz vasi, ki se je ponašal, da jih je on — ne pobil — poklal tako, da jim je
prerezaval grla. Povedal je, da so moški skopali jame, potem pa so jih
oddaljili, nakar so klicali po enega do jame, on pa je poskrbel za prerezana
grla. Jože Štavidihar, ki je tam blizu kosil s svoji pomočnikom, je izjavil:
»Verjetno da so jih klali, kajti bila sva ves dan na košnji, pa nisva čula no-
benega strela.«“

No in še eno: 11. julija 1942 je ta prva belokranjska četa napadla pod
Dolžem našo ilegalo, ki se je borila proti okupatorju.

Ne mi, ne ljudje pod Gorjanci tedaj nismo razumeli te partizanske akcije.

Ne gospod Plut, „*vrtinec ni razdelal slovenskega naroda*“, temveč
narod, posebno v t. im. Ljubljanski pokrajini, ni mogel z nasilneži, boljševiki
in morilci!

Plut: „*Del prebivalstva je aktivno sodeloval z okupatorjem.*“

Winston Churchill je dejal med vojno: „Če je treba, se zvežem s hudič-
em proti Hitlerju.“ Če je bil v tistem krvavem času komunističnega nasilja
in umorov nekdo manj nasilen od domačih boljševikov, se je nezaščiten
narod zatekel k temu manj nasilnemu — ne za sodelovanje, temveč po
pomoč. Gospod Plut, to je „*zgodovinsko dokazano dejstvo!*“

Plut: „*Seveda pa moramo pošteno in brez omahovanja spregovoriti tudi
o številnih medvojnih in povojnih likvidacijah, ki so jih zagrešili boljševis-
tični nadahnjeni posamezniki, ki mečejo temno senco na partizansko čast.*“

„*Številne med in povojne likvidacije*“ (gredo v desetisoče! - op. pis-
ca)... *ki so jih zagrešili posamezniki!*“

Gospod Plut v tej izjavi nekaj „ne štima“. Ali so bile likvidacije „malo-
številne, ki so jih zagrešili posamezniki“, ali so bile številne, ki jih je zagre-
šila boljševistična partizanska vojska. Zanima me, kdo v tej vojski:

ni bil boljševik, ni oboževal Stalina —

pa si je upal to na glas povedati pred političnim komisarjem...?

Gospod Plut, vsi ste bili (in ste morda še) „boljševiško navdahnjeni“.

Vsi, ki ste častili rdečo zvezdo, ste odgovorni za med in povojne likvidacije!

Zdenko Zavadlav v intervjuju z „Mladino“ št. 51 pravi: „VOS (varnostna
obveščevalna-morilska služba — op. pisca) je bila s posebnimi pooblastili,
podrejena neposredno CK KPS“ (Centralnemu komiteju komunistične
partije Slovenije.)

Torej, gospod Plut, likvidacije med in po vojni niso „*zagrešili bolj-
seviško navdahnjeni posamezniki*“, temveč boljševiško navdahnjena
komunistična partija s svojimi političnimi komisarji, terenci in partizani.
Terenci so bili javni tožilci, partizani žandarji, ki so aretirali, komisarji so

bili rablji. Na vse pa je dala „žegen“ KP z Zdenko, Kraigherjem, Mačkom, Ribičičem, Kidričem, Polakom, Kardeljem, da so bili varno v „maršalovi“ senci.

Ponavljam, vsi, ki ste imeli krvave knjižice, ste do neke mere soodgovorni za boljševiske zločine v našem narodu, ker ste od zločinca-KP prejeli dokument zaupanja in zvestobe — zločincu!

In gospod Plut razvija dalje:

„Krvavi in za Hrvate ter vse nedolžne, mučniški mrtvaški maratonski tek, bi lahko ob konkretnih posegih Evrope in ZDA že zdavnaj skrajšali.

To je dejstvo, kot je bilo dejstvo sramote za svobodno Evropo in ZDA, da so pustile in celo podpirale pol stoletja rdečo tiranijo skoro v polovici Evrope. In, ali ni prav ista „NOV“ zaslužnija Slovenijo in Hrvaško, mučila in morila, kot to dela sedaj? Z isto rdečo zvezdo na čelu in na zastavi! Ali se motim? Ali pa se gremo dvojno moralo?

Plut: *„To je neodločnost in nezmožnost včasih tudi cinične Evrope, doživljamo sami kot hladno prho, morda preveč idealizirane podobe o evropski demokraciji. V njenem ozadju je pravzaprav logika sveta mrzlega kapitala, ki bi mu bila primernejša enotna Jugoslavija in njen trg.“*

Tudi to je dejstvo. To smo mi okusili že leta 1945. Takrat pa je vam ta ciničnost dobro dela.

In Plut zaključí: *„Pustimo preteklosti, da končno postane zgodovina, saj nas je premalo, da bi se odrekli mirnemu sodelovanju, spoštovanju različnosti in medsebojni strpnosti.“*

Gospod Plut,

dokler bodo zločini revolucije prebarvani z NOB, ali pa bodo zanje odgovorni le „boljševisko navdahnjeni posamezniki“, dokler bodo partizanski heroji in borci dobivali nagrado za svoja nasilja nad narodom, dokler ne bo oblast javno obsodila komunistične zločine, dokler ne bo vrnjena čast vsem žrtvam komunizma ter preživelim domobrancem, toliko časa na žalost ne bo mirnega sodelovanja, ne spoštovanja, ne strpnosti v narodu.

Svetohlinstvo — uradna politika slovenske vlade?

Interpelacija na sestanku Slovensko-ameriškega sveta z ministrom slovenske vlade za izseljence dr. Dularjem v prisotnosti predstavnika Republike Slovenije v Washingtonu dr. Petriča 6. novembra 1991 v Colliwoodu-Cleveland.

G. mininister, zdi se mi, da ni nobenega zavednega Slovenca, ki ne bi želel novi slovenski državi sreče na pot. Tudi ni nobenega zavednega Slovenca, ki bi želel, da ostane nova slovenska država še naprej tajno obremenjena s strahotami revolucije. V tem pogledu pa vzbujajo izjave nekaterih ljudi pri vladi upravičene dvome. Specifično se nanašam na nagovor ministra za zunanje zadeve dr. Dimitrija Rupla na poslance vseh treh zborov Skupščine Republike Slovenije 2. oktobra 1991.

Ta nagovor ministra Rupla — sicer neprijetnega spomina med begunci tukaj v Clevelandu — je en sam protest. Protest na eni strani proti grozovitostim, ki da jih počenja takoimenovana jugoslovanska armada na Hrvaškem, na drugi strani pa protest proti Evropski skupnosti, ki da ne napravi nič pozitivnega, da bi se te grozovitosti ustavile. Za primerjavo sedanjih grozovitosti navaja minister Rupel nacistični Auschwitz in Dachau, potem pa proti koncu dobesedno pravi sledeče:

„...je vendar šokantno, da (Evropska skupnost) mirno gleda, kako enonacionalna »jugoslovanska« armada uničuje Hrvaško. To srhljivo spominja na maščevalne akcije fašistične in nacistične soldateske v drugi svetovni vojni, na dejanja, ki so bila na Nürnberških procesih obsojena kot zločini proti človeštvu in mnogi generali kaznovani kot vojni zločinci...“

Do tukaj vse v redu in prav. Toda minister Rupel ne podaja kot primer grozovitosti domače zločine proti čoveštvu, ki so se dogajali v Kočevskem Rogu, Teharjah in drugje po Sloveniji.

— ne pove, da so principi Nürnberških protokolov veljavni tudi za partizanske zločince proti človeštvu,

— ne pove, da so nekateri zločinci, krivci teh zločinov proti človeštvu v Sloveniji poznani in celo samopriznani,

— ne pove tega, kar povzročitelji današnjih grozovitosti na Hrvaškem prav dobro vedo, — to se pravi, da Republika Slovenija teh poznanih in samopriznanih zločincev nikoli ni zasledovala, še manj pa obsodila. Prav nasprotno, še slavi jih, jim pušča spomenike in preživelim plačuje visoke pokojnine.

Zato si zločinci proti čoveštvu dandanes na Hrvaškem lahko upravičeno dopovedujejo: „Tako bo kot v Sloveniji. Še slavili nas bodo, spomenike nam bodo postavljali in visoke pokojnine nam bodo plačevali.“

Iz tega nastane za mene vprašanje na Vas, g. minister, ki ste uradni predstavnik slovenske vlade med izseljenci: Ali je to svetohlinstvo in licemerstvo, ki je sicer tipično za ministra Rupla in njegove somisljenike, tudi uradna politika sedanje vlade nove slovenske države?

Odgovor ministra Dularja: Kaj naj vam odgovorim? Ne morem reči, da je to uradna politika. Minister je v svojem nagovoru navajal primere, ki so v svetu splošno znani, dočim tragedije Kočevskega Roga in Teharj tam niso poznane. Polega tega se je treba izogibati stvarim, ki bi bile konceptu slov-

enske države škodljive v zunanjem svetu. (Medklic: Rupel je to govoril v slovenskem parlamentu, ne zunaj). Že, že, ampak je bil namenjen, da ga poslušajo zunanji svet.

Kar pa se tiče pokojnin, je to razumljivo. Če je bil nekdo general 35 let, potem sedaj dobiva generalsko pokojnino. Visoke pokojnine so bile, a so sedaj zmanjšane. 2.000 ali 3.000 dolarjev na mesec je bajka.

Potem je minister Dular govoril o predlogu vlade o popravljanju krivic povzročenih po prejšnjem režimu. Pri tem pa nikjer niso bili omenjeni domobranci. Zakon je pa zaenkrat samo predlog.

F. P.

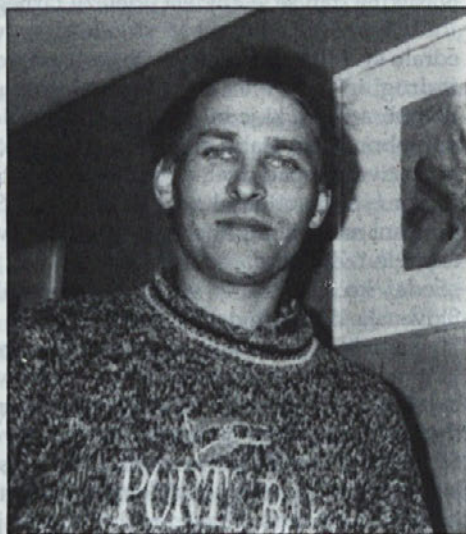
Ivo Žajdela v Kanadi

V začetku septembra je poznani slovenski časnikar in publicist Ivo Žajdela obiskal Toronto. Prišel je na povabilo domobranskega društva TABOR; na letališču ga je pričakala majhna skupina bivših domobrancev. Čeprav se preje nismo osebno poznali, je beseda hitro stekla, kot bi se že leta in leta.

Vprašali smo ga, kaj ga o Kanadi najbolj zanima in je takole odgovoril: „Rad sem v naravi, najbolj me pa zanimajo ljudje. Rad bi slišal od vas, kako ste preživeli vojna leta in begunska taborišča, kako ste si utirali pot v novi svet, kaj delate, kako napredujejo vaši otroci, kako gledate na položaj v današnji Sloveniji, skratka, kako živite; jaz vam bom pa tudi rad odgovarjal, kolikor pač vem o gotovih stvareh.“

Po večerji smo napravili kratek načrt za njegov obisk, potem se je odpravil počivat, ker je bilo zaradi spremembe časa že zelo pozno.

V nedeljo, 8. septembra, se je Ivo Žajdela udeležil slovenskega romanja v Midlandu; na kraju Kanadskih mučencev je imel kratek govor na spominski proslavi pri Križu. Svoje misli je povzel nekako takole: „Mučenci,

pa naj bodo kanadski ali slovenski, so povsod enaki: so žrtve, ki nas opominjajo, kako ne smemo in kako bi morali živeti." V svojem govoru se je še posebej spomnil žrtev, ki jih je povzročil napad jugoslovanske vojske na Slovenijo meseca junija letos.

Polovica svojega obiska je Žajdela preživel izven Toronta. Občudoval je lepoto jesenskih barv v Muskoki, videl nasade ginsenga, obiskal moderno kmetijo puranov in se dolge ure pogovarjal s posamezniki ali manjšimi skupinami. V Trentonu je tudi obiskal kmetijo, kjer redijo dirkalne konje in se pogovarjal z uspešnim slovenskim gradbenikom.

Veliko doživetje za Žajdela je bilo sobotno srečanje s tremi rešenci iz Kočevskega Roga na Niagarskih slapovih. Iz Clevelanda sta prišla France Dejak in Milan Zajec; njima se je pridružil France Kozina, ki živi v Niagari. Ob srečanju jim je dejal: „Že dolgo poznam vaše življenjske zgodbe; da se bomo kdaj srečali tukaj, si pa še misliti nisem mogel.“ Ko so zrl v lepoto in veličino Niagarskih slapov, so njihove misli romale v Kočevski Rog. Naslednji dan se je Žajdela udeležil farnega slavlja v Hamiltonu.

V Torontu je obiskal Mestno hišo, univerzo, parlament, CN stolp, katedralo sv. Mihaela in center znanosti; od slovenskih ustanov pa obe kreditni zadrugi in cerkev ter dom Lipa. V domu Lipa se je pogovarjal z bivšim domobrancem, ki je bil hudo ranjen v Stični, ko so partizani nastavili na domobranskem stabu peklenški stroj. Srečal se je tudi z domobrancem, ki je preživel spopad dveh domobranskih udarnih bataljonov v Beli krajini. O domu Lipa je odnesel zelo dober vtis: „Slovinci ste pridni in ste lahko ponosni na ta dom, ki ste ga zgradili s svojimi rokami in lepo skrbite za ostarele.“ Zadnji dan obiska je še pohitel na Slovensko letovišče in dejal: „Sedaj, ko sem vse to videl, si bom veliko lažje predstavljal, kje imate Slovenske dneve in druge prireditve.“

Žajdela se je rad odzval povabilu za predavanje o razmerah v Sloveniji, ki ga je imel 17. septembra zvečer v New Torontu. Kljub temu, da je bil delavnik, so ljudje prišli od blizu in daleč ter skoraj napolnili veliko cerkveno dvorano. V svojem govoru je omenil prve znake razkroja komunizma v Sloveniji. „Nova revija“ je začela pisati o bistvu totalitarnega sistema. Sledila je „Mladina“ in mnogi časnikarji in kulturni delavci so postajali vedno bolj kritični do režima. Pravi preobrat pa se je zgodil l. 1988, ko so aretirali četvorico, med njimi tudi Janeza Janšo. Začelo se je množično gibanje, ki ga ni bilo mogoče več ustaviti. Pojavili so se začetki strank: prva je bila Kmečka zveza, nato so pa ljudje okrog „Nove revije“ ustanovili Slovensko demokratsko zvezo. Kmalu nato je nastala tudi Krščanska demokratska stranka. Vse te stranke so se združile v Demos in so na volitvah 1990 zmagale z majhno večino. Zvezi komunistov ni preostalo drugega, kot da so se „prenovili“ in se začeli sprenevedati.

Zmaga Demosa je prinesla Sloveniji popolno demokracijo: govori, piše in kritizira se lahko vse, tudi Demos. Za nekaj časa je nova vlada odprla

zelo skrivano področje Kočevske Reke. Pomembna za tisti čas je bila tudi spominska svečanost v Kočevskem Rogu, na kateri je imel glavni govor Milan Kučan, ki pa niti z besedico ni omenil domobrancev. V tem času se je tudi veliko razpravljalo o narodni spravi: med najbolj vidnimi zagovorniki je bila Spomenka Hribar.

Nova vlada je pripravila dva važna zakona: enega o denacionalizaciji in drugega o privatizaciji, ki pa sta v parlamentu naletela na hudo opozicijo bivših oblastnikov. Sedanja opozicija (komunisti in prenovljenci) kritizirajo javnega tožilca Drobniča, da je neprimeren za to mesto in proti njemu ne morejo najti nič drugega, kot da je bil domobranec. Pobirali so celo podpise za njegovo odstranitev, in med podpisniki sta bila tudi Rupel in Kučan. Medtem pa Maček, Ribičič in drugi uživajo visoke pokojnine za svoje „zasluge“.

Žajdela je omenil nekaj pogrškov sedanje vlade ob prevzemu oblasti: odstraniti bi morali rdečo zvezdo, ki je bila simbol 45-letne diktature, zavriniti spisek „19 vojnih zočincev“ ter ukiniti izredne privilegije komunistične partije, UDBE, narodnih herojev itd. Preživeli domobranci, invalidi, sirote in vdove pa niso dobivali nobene podpore.

Slovenski narod je prišel do zaključka, da v Jugoslaviji nima bodočnosti, zato se je tako junaško branil, ko jih je napadla jugoslovanska armada. Žajdela je prepričan, da bo Slovenija kmalu samostojna in mednarodno priznana država.

Ko je končal predavanje, so ga poslušalci naravnost obsuli z vprašanji, na katera je odgovarjal stvarno in iz svojih izkušenj kot navaden zemljan, ki mu je pri srcu bodočnost Slovenije. Poslušalci so hoteli vedeti o pridobivanju slovenskega državljanstva, vračanju zaplenjene imovine, sodelovanju s Hrvati, vzgojnem sistemu, gospodarstvu, javnih občilih itd. Kljub temu, da je Žajdela študiral zgodovino, do l. 1983 ni nič vedel o „drugi plati“ komunistične revolucije na Slovenskem. Kar je bilo napisano izven Slovenije, je bilo doma nedostopno in prepovedano. Začel se je zanimati in preučevati slovensko polpreteklost in je vedno bolj prihajal do zaključka, da je komunistična partija izrabila trojno okupacijo in začela krvavo revolucijo, da bi prišla na oblast. Nastanek Vaških straž l. 1942 je bila naravna posledica dnevnih pobojev zavednih Slovencev v Ljubljani in po deželi. Veliko slovenskih vodilnih komunistov se je šolalo pri „očetu“ Stalinu in so jedli in pili pri njegovi mizi. Ko so vprašali „narodnega heroja“ Ivana Macka-Matijo, zakaj komunisti po vrnitvi iz Moskve v Slovenijo, niso povedali resnice, kaj so videli in doživeli v Sovjetski zvezi, je Maček nekako takole odgovoril: „Če bi mi povedali resnico, bi izgubili polovico članov.“ Stalin in Hitler sta podpisala prijateljsko pogodbo l. 1939, ter si delila svet. Ali ni to višek cinizma, pa o tem danes noče nihče govoriti?

Žajdela nekateri očitajo, da še kar naprej brska po grobiščih in prešteva kosti. Vsi civilizirani narodi spoštujejo svoje mrtve; nekdo bo moral prešte-

ti tudi kosti pobitih Slovencev. Sramota je za one, ki so ta zločin storili, dvakrat sramota pa za tiste, ko hočejo pokriti ta zločin s plaščem pozabljenja.

Neumestno in naravnost podlo je natolčevanje, da je Žajdela s svojim predavanjem 17. septembra 1991 pokopal (časopis) „Slovenca“ v Kanadi. „Slovenca“ so komunisti pokopali l. 1945, sedanjemu pa kopljejo grob bivši oblastniki in prenovljenci. Žajdele se res ni treba bati! Žajdela je jasno povedal, da je od „Slovenca“ veliko pričakoval in je bil pripravljen sodelovati. Ker mu je bilo onemogočeno pisati o tematiki, ki jo precej pozna in mu je pri srcu (priti do resnice, kaj se je res zgodilo v Sloveniji za časa revolucije in komunistične diktature), se je umaknil. Zaradi širine časopisa in važnosti odkrivanja polpretekle slovenske zgodovine, bi bilo pričakovati, da bo tudi v „Slovencu“ prostora za te probleme. Komunisti so napisali skladovnice knjig in razprav o OF in revoluciji, medtem ko je „druga plat“ morala 45 let molčati. Komunisti se dobro zavedajo, kako velik vpliv ima tiskana beseda, zato tudi s tako vneto podpirajo svoje časopise z mastnimi oglasi.

Pričakovati bi bilo, da se bodo bivši oblastniki obnašali kot konstruktivna opozicija in podpirali pozitivno zakonodajo. Ali jim ni bilo dovolj 45 let absolutne oblasti, ko so neovirano gradili svoj „socializem“ (jugokomunizem) s kapitalističnimi krediti?

Kljub mnogim udarcem in razočaranjem je Ivo Žajdela še vedno idealist in optimist. Trdno je prepričan, da bo zmagala pravica in prišla na dan vsa resnica. Takrat bo pa zopet lepo na Slovenskem. Bog te usliši, Ivo!

P. S.: Najlepša hvala vsem, ki so karkoli pripomogli, da je bil obisk Iva Žajdela tako dobro sprejet in uspešen.

IZ DOMOVINE

Nekje pokopališče je...

Rožnovenska nedelja 1991

(Družina, 20. 10. 1991)

Slovenska zemlja se je prebujala iz jesenske dremavice, vsrkavala je sivo meglo, ki se je zajedla med pore žejne prsti. Pokončna drevesa roških gozdogov so nemo kipela proti sonči svetlobi, ki je gorela za nebesnim morjem.

Cesta, speljana skozi gozd, se je prašila pod avtomobilskimi kolesi in se izgubljala v sivini neskončne otrplosti, brez katere bi na tisoče slovenskih src izkrevavalo zaradi preteklih groz, ki segajo v našo sedanost z brezupnim brezumjem morije, ki ji ni videti konca.

Iz razkošnega zelenja se je pršila pesem zvonov, ki je mehko objemala razbolele misli prihajajočih na posvečeno zemljo.

Razgubili smo se med drevesi. Utihnil je šepet nemirnih korakov, umirila se je človeška govorica. Veter ni premikal vej, da bi sonce laže našlo pot do skal, v zametni mah oblečenih. Praznično ozračje je trepetalo in vznemirjalo. Zazvenela je božja beseda, blaga, a prepričljiva; oznanjal jo je slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar, glasnik miru in sprave.

Moj Bog, lepše katedrale nima svet, bolj posvečenega božjega hrama ni, kot je s človeškim trpljenjem blagoslovljena slovenska zemlja v roških gozdovih.

Na tisoče lučk je žarelo nad breznom, kjer so nekoč med koščenimi prsti drsele jagode rožnega venca, razmočene od solz in okrvavljene s krvjo Slovencev, ki so umirali zato, ker niso pokleknili pred komunističnimi bogovi, hoteli so imeti svojega Boga. Ostali so mu zvesti v upanju, da bo nekoč lepo.

Tudi pesnik France Balantič je verjel v ta NEKOČ, kjer je z drugimi žrtvami in mučenci našel svoj mir.

Nekoč bo lepo,
nekoč bomo roke v prst zakopali
in bomo življenja sokove spoznali,
takrat bo lepo.

Njegove besede so se spajale z neskončno skrivnostjo narave, ki je najčudovitejše božje delo.

Slovenska beseda je postala eno s prstjo, z mahom, s skalami, s ptico visoko v krošnji ponosnih dreves. Kako skrivnostna je povezanost človeške govorice z govorico narave, ki ji največkrat ne znamo prisluhniti. Pesnik France Balantič je slišal slovensko zemljo, saj je v svojo besedo ujel njen dih in utrip. Z usti, ki mu jih je zasula prst, je pesnik spregovoril; njegov molk zasutih ust je najglasnejši krik, krik, ki ga slišijo tudi gluhi.

In ta krik je na rožnavozko nedeljo v Rogu prediral ušesa in sedal v duše tistih, ki so ga hoteli razumeti.

Slovenska zemlja, kako si topla in naša, saj ni pedi tvoje prsti, ki ne bi bila oprana s krvjo. In kri očičuje, zato si čista in dobra.

Nekje pokopališče je na hribu,
brez križev, rož, grobovi sami...

Joj, lep je molk s prstjo zasutih ust!

TILKA JESENİK
(sestra F. Balantiča)

Dan vstaje

(Mladina, 23. 7. 1991)

Slovenci smo si, podobno kot Srbi, za „dan vstaje“ slovenskega naroda izbrali izredno neroden zgodovinski trenutek. Srbi kot dan vstaje (7. julij) praznuje dan, ko so ubili nekega srbskega žandarja v Rajevini, medtem ko je v Sloveniji stvar še bolj nenavadna. FRANC ŽNIDARŠIČ iz Tacna, na katerega so streljali 22. 7. 1941, je namreč kasneje postal partizanski aktivist in je po vojni prihajal na proslave, ki so jih prirejali v spomin na prvi strel na njega samega...

SPRAVNE DARITVE PO SLOVENSKI ZEMLJI

Žrtvam Brezarjevega brezna

(Družina št. 38, 6. 10. 1991)

(Iz poročila F. Petriča) ...le streljaj od Ljubljane. Od tod ni nihče pobegnil moriji. Sem naj bi prepeljali ranjence, tu naj bi našle grob družine in otroci... Za molk so poskrbeli rablji celo z betonsko ploščo, ki so jo naredili čez brezno. Toda, ko je umolknil človek, je spregovorila narava. Potoček, ki izvira tukaj, je zakrvavel. Tudi betonski oklep ni zdržal pritiska. Tako so junija 1945 nemški ujetniki razpadajoča trupla prekopali v bližnjo Kucjo dolino.

Zadnjo nedeljo v septembru se je zbrala ob breznu velika množica in nato s tiho molitvijo v pogrebem sprevedu odšla v Kucjo dolino, kjer so blagoslovili nove grobove. Molitve in pogrebno sv. mašo je vodil sentviški dekan Lojze Uran skupaj z drugimi duhovniki.

Spravna maša ob Krimski jami

(Družina, št. 39, 13. 10. 1991, Franc Molek)

...Notranjska se je 29. 9. 1991 z mašo poklonila žrtvam Krimске jame, molila zanje in prosila za spravo med živimi. Uvodne pesmi notranjskih pevcev in lep nagovor župnika Kvaternika se usmerjale duhovno globino. Zelo lepa je bila tudi pridiga borovniškega župnika Jožeta Stržaja, ki je svoje misli podal z govorico velike strpnosti. Podaril je, da nam „zasuta usta“

govorijo o sodbi, ki jo izreka čas. Resnica ni v zakupu desetletij, ampak v službi večnosti.

...Jutrišnji dan bo drugačen od današnjega, če bo v nas plemenita misel, klenejša beseda, pošteno dejanje.

...„Zasuta usta“ nas rotijo, da čistimo lastna brezna src. Nova Slovenija ne bo možna brez novih ljudi, ki bodo širokega srca, vseodpuščajoče ljubezni in pripravljeni, da skupaj z vsemi gradijo mostove bolj človeških odnosov.

Za velike stvari so potrebna majhna dejanja.

BREZMADEŽNI SPEV KOČEVSKEGA MOLKA

(Družina, št. 39, 13. 10. 1991, jz)

...Pod Krenom v Kočevskem Rogu so bili 6. oktobra le tisti, ki verjujejo v vstajenje mrtvih, zaupajo v prihodnost slovenskega naroda, ker so v njegovem temelju žrtve, krvava daritev. Morebiti se je jubilejne mašne daritve — vodil jo je ljubljanski nadškof Alojzij Šuštar v spremstvu 35 somašnikov — udeležilo okrog 5.000 ljudi, z njimi pa so bili v duhi združeni vsi Slovenci, doma in po svetu, ki so jim trupla svojcev raztresena v znanih in nezanih slovenskih grobiščih.

...Pomašni del spominskega slavlja se je začel z arhivskim posnetkom „Doberdob, slovenskih fantov grob“ — bili so to glasovi Domobranskega pevskega zbora — končali pa smo z Zdravljico, s tem slovenskim slavospevom življenju in svobodi.

...„V teh zgodovinskih dnevih“ — je rekel nadškof Šuštar — „slovenskega naroda naj nas današnja spominska slovesnost za naše rajne še bolj poveže med seboj. Premagajmo vendar razprtije, osebno in skupinsko sebičnost, v medsebojnem spoštovanju in razumevanju združimo vse svoje moči in vsa prizadevanja. V povezavi z našimi rajnimi nadaljujmo pot sprave med živimi in z vsemi moči gradimo boljšo prihodnost. To je naročilo, ki nam ga na tem kraju izročajo naši rajni na pot v novo življenje.“

...(Nekaj misli dekana Metelka): Kočevski Rog, ena izmed mnogih slovenskih Kalvarij, je simbol slovenskega mučeništva. Ta zemlja je oprana s krvjo, kajti tu so stopale bose, pa tudi krvave noge tisočev bratov pred teboj. Zato je tudi tukaj, kakor pred dva tisoč leti na Kalvariji marsikomu sredi dneva „sonce otemnelo“... skale so pokale in zemlja se je tresla nad človeškimi trupli domobrancev zaradi miniranja. Na tem kraju se je v resnici ponovila Kalvarija, v juniju 1945 je bila tu mašna daritev, kakor na križu. Toda zakaj, za koga? Morda za mene, tebe, za ves slovenski narod, za naš čas. Ne vemo. To ostaja skrivnost. S krvjo so bile zalite krščanske korenine slovenskega naroda, da bi se ne posušile, da bi, čeprav šele po tolikih letih pognale nov cvet ODPUŠČANJA, SPRAVE, EDINOSTI, novega UPANJA ZA PRIHODNOST slovenskega naroda.

...Žetev nova je z morišč pognala!
Odstranjujemo temno liso v slovenski zgodovini, a predvsem se globoko in iskreno spravimo sami s seboj, potem pa z drugimi. Šele tedaj bo sonce zares premagalo noč, v kateri živimo. Takrat bomo Slovenci zares obrnili list zgodovine, ki se je zataknil ob krvavem koncu pomladi leta 1945 (Anžlovar).

Še dandanašnji čutimo praznino po izruvanih slovenskih koreninah. Manjka nam klenih, pokončnih, krščanskih narodnih mož. Pobitim življenja ne moremo vrniti, toda vrnimo jim dobro ime, kajti bili so nad vse pošteni ljudje. Sleherno nasprotno zatiranje je neresnično. Da se sme še kar naprej širiti nekaznovano, je za slovensko demokracijo velika sramota (Kogej).

Čas, ki smo mu priče, je dovolj trdno znamenje, da iz nekdanjih morišč že poganja velika žetev.

Odgovorni za svojo prihodnost

(Družina, št. 40, 20. 10. 1991, Janez Gril)

V nedeljo, 13. oktobra, je mariborski škof dr. Franc Kramberger blagoslovil obnovljeno cerkev sv. Ane nad Teharj in je nato imel ob so-maševanju večih duhovnikov sv. mašo. Ta starodavna romarska cerkev bo odslej tudi spominska cerkev za vse žrtve pobojev v taborišču na Teharjah in drugod. V ta namen so v obnovljeno cerkev vzdali spominsko ploščo.

V nagovoru med mašo se je škof Kramberger zahvalil domačemu župniku in njegovim sodelavcem ter vernikom za opravljeno delo.

„Po drugi svetovni vojni je slovenski Kajn ukazal svojemu bratu: pojdiva ven! Ven na polje, v dolino sv. Ane, da ne bo nihče videl in slišal. Celo prisilil je brata in s kamioni ponoči odpeljal v Hrastnik, v Dol pri Hrastniku, v opuščene rudniške rove, v Brnico, Hudo jamo, Košnico... Tam, na samem, je Kajn hladnokrvo ubijal tisoče in tisoče svojih bratov.“

„In po 45 letih vpije iz zemlje glas krvi ubitega Abela. Resnica se oglašava in sprašuje: Kje je tvoj brat Abel? 45 let se ni odgovorilo, se ni smelo odgovoriti na to vprašanje. Sedaj ni mogoče več molčati. Glas krvi pač ne utihne. Ni mogoče reči: Ne vem. Ni se mogoče izgovarjati z vprašanjem: Mar sem jaz varuh svojega brata?“

„Vsi znamo govoriti. Ni nam potrebno povedati na glas. Glasno si raje povejmo resnico: Vsak je varuh svojega brata. Vsi mo odgovorni drug za drugega pred prihodnostjo našega naroda, pred lastno vestjo in Bogom.“

„Z današnjim dnem se pridruži kulturni in verski vsebini podružne cerkve še nekaj novega: postala je spomenik vsem teharski povojnim žrtvam.“

„Brez očitanja ali kazanja s prstom, brez grožnje po maščevanju, s tem dejanjem odkrivamo in priznavamo skrivnost, ki je tu blizu zakopana 45 let. S tem dejanjem želimo vsem žrtvam vrniti pravo ime, priznati njihovo

dostojanstvo in izpovedati, da so del naše zgodovine."

„Nikogar ne bomo imenovali, nobeno ime ni izpisano na plošči, ker mislimo na vse žrtve. Ne želimo jih razporejati v vrste ali skupine, mrtvi so vsi enaki. Zanje želimo moliti in opravljati spravno daritev."

Po maši so se zbrani pomaknili na stran cerkve, ki gleda proti taborišču, kjer je sledil krajši kulturni program, med katerim je minister Izidor Kejc odkril spominsko ploščo, posvečeno teharskim žrtvam.

Napis na spominski plošči je sledeč:

"V spomin tisočim žrtvam komunizma, ki so po končani vojni leta 1945 odhajali iz taborišča Teharje v mučeniško smrt. V dolino gorja pod sv. Ano so vstajenjski zvonovi prinašali edino upanje."

V svojem govoru je minister omenil nepojmljiva grozodejstva, ki jih je po vojni zagrešil komunistični režim, poudaril skrb Cerkve in drugih, ki si prizadevajo za spravo in drugačno prihodnost, ter prizadevanje demokratične oblasti, da bi popravila pretekle krivice in omogočila demokratičen razvoj ter svobodno in mirno življenje vseh ljudi.

V priložnostnem kulturnem programu so poleg teharskega cvetnega zbora nastopile še nekatere priče teharskih dogodkov. Govoril je tudi Tone Švigelj, eden izmed štirih preživelih domobrancev, ki so junija 1945 usli iz teharskega taborišča.

Pavlinka Korošec, hčerka Ivana Korošca, v Argentini živečega pobeglega domobranca iz Teharij, je občuteno prebrala očetovo pesem „Teharje“.

Na koncu programa je škof Kramberger novo odkrito ploščo še blagoslovil.

98 let Francičeve mame

Dne 24. oktobra 1991. leta je obhajala svoj 98. rojstni dan gospa Karolina Francič, rojena Kegljevič, ki živi s svojim sinom, prof. Nacetom, v Hurlinghamu pri Buenos Airesu. Na njen rojstni dan so se v glavnem zbrali njeni ožji sorodniki: hčerka Lina, sin Nace, zet inž. Anton Maticič, vnuk Tomaž z ženo Silvijo in tremi pravnuki: Marielo, Valerijo in Leonardom-Antonom ter Silvijino mamo.

Karolina Francič se je rodila v Doljni Brezovici pri Št. Jerneju na Dolenjskem. V drugi svetovni vojni je izgubila sina Ivčka, ko je bil star 17 let, študent sedme gimnazije v Novem mestu. Kot domobranec je bil vrnjen v Teharje in nato neznan kje ubit. Bila je zvesta bralka vsega časopisja, posebno revije „Tabor“, a zadnje mesece ji je opešal vid. Toda vkljub temu se dnevno zanima za dogodke v svetu. Vedno žaluje za svojim ubitim sinom in je že dvakrat obiskala kraj, kjer je bil zaprt in mučen.

Ob svojem obisku v Argentini jo je 24. novembra 1991 prišel pozdravit — kot najstarejšo Slovenko, msgr. Metod Pirih, koprski škof, v sprmstvu svojega tajnika ter prelata dr. Starca in dr. Rodeta, kateri mamo redno obiskuje in ji prinaša sv. obhajilo.

Veliko čestitk in cvetja je prejela za svoj rojstni dan — tudi „Tabor“ ji iz srca čestita k njenemu dnevu z željo, da bi dočkala še mnogo let!

Dom za izseljence

Lansko leto so nekateri politični emigranti prvič po 45-ih letih lahko obiskali svojo domovino. Vse od leta 1945 si mnogi potovanja v Slovenijo niso mogli privoščiti. Vzroki za to so bili različni. Poleg materialnih ovir so bile prisotne še razne črne liste.

V začetku maja 1945 je velika množica Slovencev iz protikomunističnega tabora odšla čez Karavanke in čez Sočo. Bežali so pred pustošenjem komunistične revolucije. Zaradi kasnejše velike prevare z vrnitvijo, so jih komunisti več tisoč pobili.

Takratni begunci so za sabo pustili svojce ter vso imovino, ki je bila kasneje „nacionalizirana“.

Ko se preživeli po 45-ih letih vračajo, se marsikdo od njih nima kje nastaniti. Naletijo na svoje domove in stanovanja, vendar v njih danes stanujejo povsem tuji ljudje.

Še posebej letos, ko je obiskalo svojo domovino še več izseljencev, se je pokazala potreba, da v Ljubljani organiziramo poseben hotel ali dom za tiste, ki bi radi v svoji domovini preživeli več tednov ali mesecev, pa nimajo svojcev in tudi ne denarja za bivanje v normalnem hotelu. Mnogi, s katerimi sem govoril, so izrazili takšno potrebo.

Prav sedaj se ponuja za to velika priložnost, ko jugoslovanska vojska prazni objekte v Ljubljani. Sedanja slovenska oblast, ki je pravni naslednik prejšnje (ki je vsem tem zdomcem „nacionalizirala“ vse, kar so pustili za sabo) naj dodeli v last slovenskim zdomcem enega od teh objektov, ki ga zapušča JA. Tovrstno dodelitev ene izmed zgradb (lahko tudi del katere izmed zapuščenih vojašnic) za hotelske oziroma namestitvene namene slovenskim zdomcem je za slovensko oblast velika moralna dolžnost. Nekoč jim je slovenska oblast odvzela vse (imovino, svobodo, domovino), sedaj naj jim vrne vsaj del tistega s tem simboličnim objektom. Opremili bi ga lahko zdomci sami. To, kateri objekt ali del objekta v Ljubljani bi bil primeren, naj odločijo zainteresirane strani (tu de dom JLA, nekdanji Mikličev hotel, bolnišnica, Mladika, vojaški hotel za Bežigradom itd.).

Eden izmed naslovov za organiziranje te svojevrstne (domoljubne) akcije je Katoliško središče Slovencev po svetu, nemudoma pa bi se morale pritegniti še slovenske organizacije iz sveta, predvsem iz Argentine in Severne Amerike.

Ivo Zajdela

Ljubljana, 18. 8. 1991

MINISTER IN POKOLI

(Nadaljevanje)

Svojevoljno potvarjanje zgodovinskih dejstev je poučljivo. Če je bil zgodovinar odvisen le od pisanih poročil, bi moral priti do zaključka, da je brigadir Musson dal vojakom naročilo, naj izvršijo preiskavo o državljanstvu, kar se je tudi zgodilo. Vendar iz pričevanja vseh prizadetih pridemo do spoznanja, da je bilo to pisano poročilo napisano z namenom prevare.

Kdo je uredil, da je bila v poročilu vnešena lažniva trditev, da so bila določila korpusa o preiskavi izvršena, ostane skrivnost. Vendar, kar izdaja, je tu neka nezmotljiva zavest, da opustitev zasliševanja ne izvira — kot pravi Low — iz dejanske opustitve nekega ukaza, ker se ga na terenu ni dalo izvršiti, ampak kaže na spretno zasnovano zaroto, da se izmaknejo izvedbi ukaza, za katerega niso mogli najti zakonitega razloga ali praktične presoje za ukano. Kot general Musson poudarja, so se Alexandrovemu ukazu o sortiranju uprli največ zato, da so lahko vse kozaške častnike, ki so jih držali v Lienzu, predali Sovjetom.

Šusljanje o načinu postopka, kar bi moralo ostati skrivnost, je doseglo generala McCreery-ja kmalu po izvršitvi. 13. junija je sporočil Keightley-ju:

1) Na glavni štab prihajajo poročila, da so se ob predaji sovjetskih državljanov in brezdomcev v Sovjetsko zvezo v mnogih primerih dogajala nasilja. Do tega je prišlo, ker so bili vključeni možje, žene in otroci, ki niso bili sovjetski državljani, kot je bilo izrecno določeno v pismu AFHQ CR/3491/G1-Br 6 Mar 45, katerega vsebina vam je bila poslana v pismu od 13. marca 1945.

2) V gotovih primerih je to povzročilo, da so bile družine razbite, ko bi vendar bilo bolj priporočljivo, da bi jim dovolili ostati tam.

3) Armadni poveljnik se zaveda, da je bilo s tem združeno veliko težav, in misli, da je vaše poveljstvo to izvedlo spretno in zadovoljivo z ozirom na težave glede jezika, števila itd. Težave in nezakonite repatriacije so v glavnem posledica tega, ker je bilo nemogoče natančno klasificirati begunce teh taborišč pred začetkom vračanja.

4) Ker je vprašanje državljanstva povzročilo težave pri repatriaciji, poveljnik amrade želi, naj v bodoče ne bo nobenega vračanja brez temeljite preiskave od strani uradnikov AMG, odseka za brezdomce (DP). Prosimo AMG za dodatno število uradnikov, da prevzamejo dolžnost klasifikacije

brezdomcev po vseh taboriških, ki so še pod nadzorstvom korpusa. To je posebno potrebno tam, kjer so brezdomci pomešani med ujetnike, kar bo zagotovilo, da v Sovjetsko zvezo ne bo vrnjen noben moški ali ženska ali otrok, ki ni sovjetski državljani.

5) Pod nobenim pogojem se ne sme rabiti sila v zvezi repatriacije.

Iz teh navodil je razvidno, da McCreery ni ničesar vedel o tajnih navodilih, naj se preiskava državljanstva opusti z namenom, da se omogoči vrnitev starih kozaških generalov in da so uspešno držali v nevednosti ves čas operacij. To tudi kaže, da ni nič vedel o Keightley-jevi naredbi o nujnem pregledu z dne 4. junija, ki je bilo v hitrici narejeno na večer Alexandrovega obiska na področje 78. divizije. Jasno je, da je McCreery soglašal z Alexandrovo obsodbo krutosti, kar se je dogajalo pri vračanju. Nikdar bi jih ne odobral, če bi zanje zvedel vnaprej. Ker tudi ni ničesar vedel o mahinacijah, ki so izšle iz Macmillanovega obiska en mesec poprej, je pa res lahko predvidevati, da so to bili le nesrečni spodsrljaji.

Nenadna odredba o pregledu državljanstva z dne 4. junija in „sfrizirano“ poročilo 36. pehotne brigade z dne 3. junija kažeta, kakšno važnost je Keightley polagal v to, da pred McCreery-jem in Alexandrom obdrži to skrivnost in tudi zavest odgovornosti, katero je s tako politiko prevzel. Prav tako, če bi tu ne bilo nobenega dokaza direktnega ali samo slučajnega Macmillanovega vmešavanja, se zdi neverjetno, da bi Keightley vse delal na svojo roko.

Alexander se je v Caserto vrnil jezen zaradi krutosti, s katero so vojaki pod njegovim poveljstvom postopali z nezaščitenimi ujetniki in begunci. On ni ničesar vedel o zarotni predaji „belih“ Rusov, katero je Macmillan tako uspešno vsilil Keightley-ju. Zavedal pa se je, da je s tem umazana njegova osebna čast in čast njegove vojske. Zvedel je, da je bilo na tisoče Slovencev in Srbov poslanih iz Vetrinja v smrt, kakor so bili poslani Kozaki iz Lienza in od drugod. Koliko je zvedel o zastrahovanju, lažeh in nasilju, ki so jih uporabljali za doseg svojega cilja, se ne ve, toda zvedel je dovolj. Od dr. Mersola je slišal o umorih, katere so Titovi morilci zagrešili na Jesenicah in naprej, kar je naredilo vsebino poročila 36. pehotne brigade za sramotno branje.

Za vse tisočere žrtve je bilo zdaj prepozno kaj storiti, vendar, kar je mogel storiti, je storil. 4. junija je ponovil svoj ukaz od 17. maja, tokrat uspešno, da noben Jugoslovan ne sme biti prisiljen k vrnitvi. Prav tako je potrdil McCreery-jevo zapoved od 13. junija brez ozira na jaltsko pogodbo. 20. avgusta je pisal maršalu Alan Brooke-u osebno pismo, v katerem pravi: „Doslej sem pri vračanju sovjetskih državljanov odklanjal vsakršno silo,

čprav do tega postopka nisem povsem opravičen, vendar bom nadaljeval, dokler mi tega naravnost ne prepevedo." Razen če se je Alexander svojemu prijatelju lagal, ta izjava potrjuje, da ukaz od 25. maja, ki pravi, „vsi sovjetski državljani morajo biti vrnjeni Sovjetom“, nikoli ni bil mišljen kot dovoljenje za izvajanje pritiska.

Alexander ni nikdar javno branil svojih dejanj, posebno ne, če bi s tem koga izpostavljal očitkom in graji. Če politiki mislijo, da morajo braniti sporna politična vprašanja, je to njihova stvar. Česar Alexander ni mogel predvidevati, je, da bo Macmillan nekega dne izrabil njegov molk in trdil, da je bil on, Alexander, tisti, ki je ukazal vrnitev „belih“ Rusov.

Čprav je prisilno vračanje Rusov in Jugoslovancev iz zasedene Avstrije Alexandra zelo bolelo, se kot vojak vsaj do neke mere ni mogel izogniti osebni odgovornosti za operacije, ki so jih izvajali vojaki pod njegovo komando.

To je bil glavni vzrok, da so vesti o vračanju na poveljstvu AFHQ držali kot tajnost. Tako je šele 4. avgusta za vse zvedel tudi Alexander Kirk, ki je bil v Alexandrovem štabu ameriški politični svetovalec. Kirk je bil zelo nejevoljen, ko je odkril, da so ugovor njegove vlade glede važne politične spremembe, ki bi morala biti potrjena od vseh Zaveznikov, hote spregledali. Zunanjemu ministrstvu (State Department) je takoj poslal telegram:

V zvezi z našim 2162, z dne 14. maja, ob enajstih zvečer.

Zvedeli smo, da kljub obvestilu, ki smo ga poslali poveljniku štaba (Morgan), načelniku administracije (Robertson), rezidenčnemu ministru (Macmillan) in G-5 (oddelek vojaške vlade) v pogledu stališča Departmenta (US zunanje ministrstvo), ki je določeno v depešo 484 z dne 15. maja ob sedmih zvečer, so bila navodila v Robertsonovem telegramu, s katerim se mi nismo strinjali, izvršena. Tako so med 23. in 31. majem izročili Titu 12.196 Hrvatov, 5.480 Srbov, 8.263 Slovencev in 400 Črnogorcev.

Medtem, ko so britanske vojaške oblasti poročale, da so Titove čete, ki so prevzele te protizavezniške Jugoslovane, te v redu in formalno sprejele in ni mogoče dobiti nobenega dokaza, kaj bi se z njimi zgodilo, pa je Miha Krek, nekdanji podpredsednik kraljeve jugoslovanske vlade, na SAC (Alexandru) napisal pismo s prošnjo, naj Titu ne pošiljajo več ljudi, naj tisti, ki so še živi, pridejo pod varstvo zavezniških komisij, ter prilaga poročila očitvidcev, ki so usli, da so Titovi vojaki masovno pomorili na stotine tistih, ki so bili predani.

Videli smo tudi telegram britanskega majorja-general Hurray-a, ki je

izvršil Robertsonov ukaz, ki pravi, da je zbral te ljudi, jim zapovedal, naj gredo, ne da bi jim povedal cilj njihovega potovanja. Ko so prišli na cilj in videli, da so izročeni jugoslovanskim partizanom, so nekateri skušali zbežati, in na nekatere so jugoslovanski stražarji streljali.

Če ministrstvo želi v tem pogledu nadaljnjih akcij, bomo veseli če nam pošljete navodila.

Ne vemo, po kakšni poti je Kirk po tako dolgem času dobil to informacije, vendar nekaj sklepov lahko napravimo. Morda mu je kdo od AFHQ zaupno povedal, kaj se je zgodilo, in mu dal najmanj tri različne dokumente: natančno poročilo z dnevi predaj in številom vrnjenih, kar je izviralo iz 5. korpusa; drugo je Krekova prošnja s priloženo dokumentacijo in kopijo telegrama generala „Hurray-a“. To zadnje je verjetno pomota in mora biti general Murray, poveljnik 6. oklopne divizije. Z ozirom na vsebino telegrama (je v velikem nasprotju z olepšano izdajo poročila 5. korpusa) je v zvezi z Murray-evim poznanim nasprotovanjem do tega vračanja možno, da je bil telegram poslan (verjetno Osmi orjadi) kot protest ali upor. Ker je Kirk dobil vse te dokumente iz različnih virov ob istem času, dokazuje, da jim jih je posredoval neki nasprotnik (te politike) na štabu AFHQ.

Namestnik State Departmenta Joseph Grew, je dva dni za tem, 6. avgusta, odgovoril Kirku:

Prosim, obvesti Maršala Alexandra, da State Department ne more razumeti, zakaj po prejemu depeše z dne 15. maja, navodila, ki so bila v Robertsonovem telegramu, s katerimi se vladi ZDA in Velike Britanije nista strinjali in po našem mnenju ne morejo biti opravičena z administrativnimi težavami, niso bila pravočasno preklicana, da se prepreči predaje, katere, navajate (Urtel 3187, Aug. 4), se niso začele do 23. maja. Dodajte še, da pričakujemo, da so bile nadaljnje predaje teh ljudi jugoslovanski vojski ustavljene z vezi z naredbami, ki so vključene v Fan 576, June 20 to SAC-MED.

Kirk je ta protest takoj poslal Poveljniku zavezniške vojske, odgovor nanj pa je 14. avgusta poslal State Departmentu.

Ko smo 6. avgusta prejeli vaš telegram, št. 719, smo memorandum poslali Poveljniku zavezniških čet, kakor naročate. danes nam je namestnik poveljnika štaba (verjetno US general Lowell W. Rooks) v njegovem imenu sporočil, da je bila odločitev, vrniti jugoslovanske nacionaliste Titu, narejena zaradi vojaških nujnosti z ozirom na razmere, ki so tedaj obstajale. Obenem je bilo potrjeno, da je Vrhovni poveljnik vzel na znanje naše nasp-

rotovanje in poudaril, da je britanski rezidenčni minister (Macmillan) soglašal z nameravano akcijo, vendar je Vrhovni zavezniški poveljnik tako odločil zaradi obstoječih razmer, katere je bolje poznal kot State Department. Namestnik poveljnika štaba še dodaja, da je poveljnik zaradi različnih političnih gledanj, katere je v tej zvezi dobil od rezidenčnega ministra (Macmillana) in nami, tudi ustavil vračanje odporniških čet, kakor hitro so nevarne razmere prenehale. Nadalje dostavlja, da čeprav kot Vrhovni poveljnik vedno išče nasvetov pri svojih političnih svetovalcih, si kljub temu pridržuje pravico, da v nujnih slučajih vojaškega značaja odloča, kakor sam spozna za primerno.

V pogovoru danes zjutraj je rekel, da je bil sredi maja primoran sprejeti predajo skoraj milijona Nemcev in se ni mogel posvetiti protititovskim Jugoslovanom, kakor bi rad. Rekli smo mu, da memorandumu nimamo ničesar dodajati, razen da ponovno poudarimo, da je Rezidenčni minister delal v nasprotju s politiko, ki je bila sprejeta v sporazumu s State Departmentom in Zunanjim uradom.

Na prvi pogled nobena stvar ne more biti bolj jasna, kot je ta dokument. Potrjuje, da je pri podžiganju prisilne repatriacije Macmillan igral glavno vlogo. Na drugi strani pa je nedvoumno jasno, da je Alexander prav tako v nasprotju z vsemi dokazi, ki smo jih zdaj pregledali, to politiko odobril in potrdil že v samem začetku. Tako je za tiste, ki bi krivdo radi zvrgli na Alexandra, ta dokument kot od Boga poslan.

Videz je varljiv. Če se posamezni dokumenti vzamejo iz miselne zveze, potem je vsak posamezni dokument mogoče uporabiti v podporo vsakega slučaja. Nimamo vzroka misliti, da smemo Kirkov Povzetek Alexandrove izjave vzeti za točen. Vendar, če preiščemo celotno miselno zvezo, postane jasno, da je bil Alexander pripravljen prevzeti glavno odgovornost za vse vojaške akcije na ozemlju pod njegovim poveljstvom, vendar skrivaj taji osebno sodelovanje v določeni tragediji, na katero se Kirkovo poročilo nanaša.

Kakor je bilo Kirku sporočeno, da so bile repatriacije ukazane zaradi vojaške nujnosti tistega časa... Alexander... pa nam je trdil, da je bil sredi maja dolžan sprejeti predajo skoraj milijona Nemcev in se ni mogel posvečati protititovskimi Jugoslovanom, kakor bi rad. Še več: Zaradi različnih političnih pogledov, katere je o tej stvari izrazil Rezidenčni minister in mi, je Vrhovni zavezniški poveljnik ustavil predajo odporniških vojakov, kakor hitro so se razmere popravile. Ukaz, na katerega se nanaša, je bil Robertsonov telegram, ki ga je 14. maja poslal na Macmillanovo prošnjo.

Vsi ti zapiski se gotovo nanašajo na težave, ki so nastale ob prihodu in

zavrnitvi hrvaškega narodnega umika 14. in 15. maja, za kar je Alexander res prevzel vso odgovornost. Njihovo število je bilo tolikšno, da je bilo po Alexandrovem mnenju praktično nemogoče sprejeti njihovo predajo. Sam jasno poudarja, da je bilo število, ki je delalo stanje, izredno, in na to meri v svojem pogovoru s Kirkom. Kakor hitro je ta kriza prešla, je Alexander preklical vračanje odporniške vojske. Bilo je 18. maja, ko je Alexandrovo odredbo, da se pridrže vsi Jugoslovani, ki so pod britansko zaščito. Naslednji dan je Tito pristal na to, da zapusti Koroško, in ko so 24. maja začeli vračati Srbe in Slovence, je bil Titov umik končan. Kakorkoli gledamo na te dogodke, je izredno stanje prenehalo, preden so se predaje začele.

Ne da bi bil preveč natančen, je Alexander prevzel osebno odgovornost za vrnitev hrvaškega poskusa predaje 5. korpusa v Bleiburgu, nikakor pa ne tistega, kar je sledilo njegovemu povelju od 17. maja, ko je preklical vračaje odporniške vojske. Drugi preklic, Alexanderov „novi armadni postopek“ od 4. junija, se nanaša na civiliste. Končno je treba upoštevati odgovor, ki je bil napisan v Alexandrovem imenu. Namen je bil, da se prikrije nesrečni dogodek, ki ga ni bilo mogoče več popraviti, ne da bi izdal obžalovanja vredne nezakonitosti, in da bi ne bi prišle v javnost stvari, ki so nekoč razdvajale Kirka in njegova dva britanska kolega.

Kirk bi moral v svojem poročilu omeniti nedoslednosti, ker se prejeta poročila nanašajo na operacije med 23. in 31. majem, kar je sledilo Alexandrovim nadaljnjim navodilom, naj prenehajo z nasilnim vračanjem Jugoslovanov. Vendar je Kirk dobro poznal tako Alexandra kot Macmillana in je bil dobro poučen o Alexandrovih posredovanjih v pomoč Jugoslovanom. Brez dvoma je Kirk vedel več kot je izrazil v svojem kratkem telegramu. Zdi se, da je vedel za drugo plat dogodka, za tisto, ki je bila bližje resnici. V svojem poročilu na State Department ne reče ničesar o zadržanju maršala Alexandra, čeprav govori o njegovi odgovornosti. Namesto tega odločno konča, da je „Rezidenčni minister delal v nasprotju s politiko, ki je bila sporazumno sprejeta med State Departmentom in Zunanjim uradom“.

RAZPLET DVOJNE ZAROTE

„Ko sem nekega večera pregledoval seznam kozaških častnikov, preden so bili poslani v Moskvo (prejeli smo ga od preiskovalnega oddelka), sem v mislih šel skozi celo zadevo. Kako so mogli Britanci to storiti?... Res, bilo je veliko, česar nisem razumel.“ (Poročnik A. I. Ramanov, uradnik SMER-SH-a, poletje 1945).

Videli bomo, da je snov te zgodbe razdeljena v dva različna, vendar sorodna dela. Najprej je tu dogodek o povojnem vračanju s prevaro, silo in grožnjo kakih 70.000* Kozakov in jugoslovanskih vojnih ujetnikov in beguncev.

Večino teh ljudi, med katerimi je bilo veliko žensk in otrok, so pobili takoj po izročitvi, ali pa so umirali počasne smrti zaradi nečloveških razmer, katerim so jih podvrgle prizadete vlade.

Število pomorjenih verjetno ne bo nikoli dognano. Kostni tisočev leže po kraskih jamah Kočevskega Roga, v množičnih grobovih blizu Št. Vida, vzdolž poti „smrtnih pohodov“ med Kranjem in Vršacem, ali pa jih leto za letom odkrivajo avstrijski plugi po poljih okrog Pliberka ali pa na kraju sovjetskega sprejemnega taborišča v Grazu. Trupla Kozakov v masah leže, brez imen, po pustinjah Kemerove Oblasti, ali pa so zaprta v globoko v podzemlju v poplavljenih rudnikih Donbasa. Spet drugi so brez sledu izginili, ko so bili vrženi v led arktičnih tunder, da bi jih tam požrli volkovi.

Generali Krasnov, Lelič-Ghirei in Andrej Škuro, na katere je bila celotna operacija osredotočena, so bili počasi obešeni na dvorišču stare ječe v Lefertovu. Razen kratke opombe v Pravdi, so izginili neopazno. Ničesar ni bilo, kar bi njihovo usodo povežalo z Macmillanovim obiskom v Celovcu in ni kazalo, „da bodo spet vstali z dvajsetimi umori v njihovih kronah“. V kletih Lefertovo jetnišnice je noč in dan gorel krematorij in nad streho se je dvigal visok železen dimnik, ki je stalno bruhal tenek dim, ki je po sosednjih hišah sipal plast prahu. Samo Nikolaj Krasnov, ki je bil tedaj blizu smrti v kazenskem taborišču Siblaj blizu Marinska, je v svoje spominu ohranil, kar se je zgodilo, vključno razgovor z Merkulovim v Lubianki.

Za dobo cele generacije je ta tragedija ostala neznana izven ozkega kroga tistih, ki so neposredno trpeli, in starih emigrantskih rojakov, ki so bili raztreseni po svetu. Vsak junij se je na majhnem pokopališču blizu Lienza zbrala skupina beguncev in so tam zapeli „panihido“, žalostinko nad grobovi mož in žena, katere so britanski vojaki pobili, ko so se skušali upreti usodi. Od časa do časa se matere, vdove in sestre pomorjenih slovenskih kmečkih fantov skrivaj pritipajo do grobov v kočevskem gozdu, da izšepetajo molitev in obesijo rožni venec na mlade mecesne, katere so tam posadili Titovci.

* To je zelo groba številka Kozakov in Jugoslovanov, ki so bili v maju in juniju 1945 vrnjeni iz britanskih taborišč. Med temi je 20 do 30.000 Hrvatov, Srbov in Slovencev ter 2 do 3.000 „belih“ Rusov, ki so bili vrnjeni proti naredbam britanske in ameriške vlade. Ostale Kozake so vračali brez kakršnih navodil. Nekaj Hrvatov, ki so se predali med 14. in 17. majem, lahko smatramo, da so bili v kratki dobi med Pliberško krizo pod zaščito AFHQ politike.

Čeprav je nemogoče v Sovjetski zvezi ali v Jugoslaviji izvršiti kako preiskavo, je ta strašna zgodba v glavnih obrisih tako izpričana in potrjena, notranje dosledna in zgodovinsko podprta z drugimi dokazi, da ji noben človek ne more ugovarjati. Raziskovanje takih dogodkov zahteva veliko dela in vztrajnosti pri iskanju dokazov, na katerih vsa zgodba sloni. Snov je treba izbrati in jo analitično oceniti, predvsem pa je potreben obseg in pristnost dokaza, ki nas prepriča o resnici.

Ko pridemo do druge glavne sestavine zgodbe, naletimo na resne težave. Kdo je bil na britanski strani odgovoren za krutosti takega obsega, kateri so bili nagibi in kako so mogli uspeti, da so vse to izvršili? Da so bile vlade Sovjetske zveze in Jugoslavije zmožne tako široko zasnovanega barbarstva, se sklada z marsičem drugim v njihovi zgodovini in je opravičeno z ideologijo, ki taka dejanja podžiga. Toda, kako so mogli Britanci umazati svoje roke s takim dejanjem?

Britanija podeduje stoletja dolge ideale krščanske ljubezni, ima zakonska pravila in tradicijo „poštene igre“, je zagovornica Haaske in Ženevske konvencije, ki branita vojne ujetnike. V tednu, ko se je to začelo goditi, je izšla kot zmagovalka iz vojne, katere eden ciljev je bil, premagati in kaznovati sovražnika, ki je zakrivil enake zločine.

Bil bi razumljiv upor, vsaj v Britaniji, če bi Angleži vedoma storili tak zločin. Da je bilo to klanje velikega obsega, bi danes malokdo zanikal, in da so bili britanski vojaki tisti, ki so te žrtve pošiljali v smrt, je zgodovinsko dejstvo. Le kako se je moglo to zgoditi? To je vendar v popolnem nasprotju z angleškim značajem in ni podobnega v novejši britanski zgodovini; nemogoče si je predstavljati, da je do te tragedije prišlo iz števila razumljivih, če ne popolnoma opravičljivih zmotnih zaključkov ali praktičnih odločitev; neizogibna upravna zmeda v tednih po petletni totalni vojni; morda so krivi otrpnjeni možgani, ko so se znašli pred problemi izven njihovih izkušenj. Morda je bila to potrebna, a obžalovanja vredna sprava z močnim zaveznikom, ki bi lahko postal nevaren sovražnik?

Vse te možnosti so tedaj v gotovi meri obstajale. Ali bi zato ne bilo bolje, da zmoto postavimo na bolj široko podlago, tako kot jo vidimo, kot pa da pridemo do zaključka, da so se Macmillan in drugi Angleži obnašali skrajno neznačajno in dovzetno nerazložljivo?

Tako mišljenje se vidi lepo, vendar je tuje načelom zgodovinopisja, ker potem ne puščajo nobene razlike od onih, ki skušajo potisniti gotova dejstva v službo gotove teorije. Splošna načela so za zgodovinsko resnico neza-

dostna in je treba dokaz vzeti tak, kot je. Malokdo se tako zaveda zapletenosti in obsežnosti tega dokazovanja, kot jaz; zato je primerno, da pomislimo in skušamo na kratko pregledati, na kaj se nanašajo.

Zgodba, katero sem skušal ponovno sestaviti, je v kratkem tale: Harold Macmillan je pregovoril Keightley-ja, naj carske častnike vrne Stalinu, jugoslovanske begunce pa Titu kljub temu, da so navodila, ki jih je imel od ameriške in britanske vlade, prepovedala to akcijo. Zato so morale te akcije ostati skrite, ne le pred tema vladama, ampak tudi pred Vrhovnim zavezniškim poveljnikom v Neaplju in pred britanskimi četami na terenu, ki bi se lahko uprle nezakonitosti in nečloveškemu postopku, ki so ga imeli v načrtu. Ta načrtna pretveza se je izkazala za uspešno in na tisoče ljudi, za katere sta zavezniški vladi ukazali, da jih zaščitijo, je bilo poslano v smrt.

Čeprav je Macmillan trdil, da mu je Alexander naročil, naj izda naredbo, katero bo Keightley rad izpolnil, sta obe trditvi neresnični. Alexander je bil vedno nasproten tem nenaravnim operacijam, medtem ko je Keightley nasprotoval izvršitvi, dokler ga Macmillan ni preglasoval. Vojaki niso mogli dokazanega ali navideznega razloga, da bi kaj takega zagrešili, še manj, da bi prekršili njihova navodila. Edini razlogi, ki jih je Keightley podal, so bili vseskozi politični, edina avtoriteta pa je bil Rezidenčni minister Macmillan, po drugi strani, pa je od dne, ko je začel pisati svoj dnevnik, pa do televizijskega razgovora leta 1984, skušal svoje vmešavanje samo opravičevati s celo vrsto dokazanih laži.

Če je vse to res, potem smemo vse, kar se je zgodilo, imenovati — nesramna zarota; zarota, skrbno zasnovana in spretno vodena, katere cilj je bil nezaščitene žene in otroke izročiti njihovim sovražnikom, kar je bil (po Macmillanovih besedah) „obsoditi jih v sužnost, mučenje in verjetno smrt“. Zgodovinske „teorije zarot“ so navadno vzete skeptično. Skušajo predložiti enostavne razlage za zapletene dogodke, temeljijo na rabi zelo izbranih dokazov in če se kakšne stvari ne da odločno zavreči, prikazujejo manj verjetno, drugotno razpolago. Vse prepogosto vztrajajo pri nagibih, ki z zadevo nimajo nobene zveze, pa naj bodo to politični (prepričanje, da je Francosko revolucijo pripravila tajna družba prosvetljencev), duhoviti (terorija Margareth Murray o zanimivem kultu čarovnic v Britaniji v poznem srednjem veku), ali čisto romantični (sveta kri in sveta posoda).

Na drugi strani obstaja prav tako nelogična skrajnost, ki v zgodovinskih dogodkih vidi samo zmedo in zmešnjavo; ta zmeda in zmešnjava v prigrutovih primerih ni drugega kot odpor, sprejeti množino dokazov. V primeru vsebine moje knjige, kdo lahko pride do nelogičnega zaključka, da,

ker je snov, iz katere črпам, in potreba po sistematični ocenitvi virov nujna, že samo to daje vtis, da so dogodki sami zapleteni. Tako so tedaj govorili: „Avstrija je v stanju velike zmede in nihče ne ve, kaj se dogaja.“ Prvi del stavka drži, sklep je pa napačen. Kot vsi preživeli višji častniki trdijo, da je bila stvar preiskave državljanstva Kozakov zelo preprosta, vsem oficirjem popolnoma razumljiva in so vedno na to mislili.

Tu nastaja tudi neizogibno vprašanje predsodka pristranosti. Pred kratkim me je ataše jugoslovanskega poslaništva v Londonu zavrnil: „Navsezadnje, tudi vi ste „beli“ Rus in imate globoko čustveno zainteresiranost do teh dogodkov“. Bilo bi napak, če bi ta očitek tajil, vendar sklep, sem rekel, ni bil pravilen. Tu ne razpravljamo o krutosti, katere sta zagrešila njegova vlada in Sovjeti; to je že zdaj dokazano dejstvo in je o teh grozotah težko zapisati preveč. Za kar se ta knjiga v glavnem zanima, je vprašanje odgovornosti na britanski strani. Kakor je veliko moje sočutje do žrtev, bi nič ne koristilo, če bi nedolžne ljudi vede dolžil krivde za njihovo trpljenje; če nič drugega, bi s tem oprostil tiste, ki so dejansko odgovorni. Brez natančne preiskave, bi se to tudi zgodilo. Z Macmillanovim odhodom s pozorišča, so obtožbe začele leteti na Alexandra, na McCreery-ja in Arbutnotta.

Čeprav je pravilno postaviti tako vprašanje, je vseeno res, da vprašanje, ki izvira iz pristranosti, ni bistveno. Collingwood pravi:

Noben zgodovinar, niti najslabši ne, samo ne prepisuje svojih virov; čeprav ne doda nič svojega (kar je nemogoče), vedno izpušča stvari, za katere iz enega ali drugega razloga odloča, da v njegovo delo ne spadajo, ali jih ne more uporabiti. Zato je on, ne pa njegov vir, tisti, ki je odgovoren za vse, kar se zgodi. V tej stvari je on svoj gospod; njegova misel je neodvisna.

To samostojnost še bolj kaže v, kar jaz imenujem, zgodovinski sestavi. Zgodovinarjevi viri mi povedo o tej ali oni razvojni stopnji procesa, katere puste nedotaknjene; on pa te faze sam ustavlja po svoje. Njegova slika stvari, čeprav je delno sestavljena iz izjav, ki jih je vzel direktno iz virov, v njem raste in narašča z vsakim dodatkom njegove zmožnosti kot zgodovinarja, iz sklepov, do katerih je prišel po svoji lastni presoji, po svojih lastnih metodičnih pravilih in stopnji važnosti. V tem delu je vedno neodvisen od svojih virov; v smislu, da ponavlja, kar je v njih dobil, sprejema svoje lastno gledanje in predstavlja svoj lastni vir; takoimenovani viri zanj niso več viri ampak samo dokazi.

V tej knjigi sem skušal po svoji najboljši volji zbrati vse važne viře, pisane in ustne, v kolikor je mogoče. Predmet sam je tako časovno in krajevno omenjen, da je v tem oziru dana več kot povprečna možnost, da ga sku-

šamo spoznati. Toda popolno spoznanje bo vedno ostalo nedosegljivi cilj. Tudi če bi mi uspelo, kar ni verjetno, odkriti vsak dokument in vse preživele priče v zvezi s temi operacijami ter bi vse do podrobnosti objavil, bi vse skupaj nudilo le delno podobo. Ker tisto poletje se ni nihče zanimal samo za Kozake ali Jugoslovane: Macmillan se je ukvarjal s tržaško krizo in z bližajočimi se volitvami v angleški parlament; Keightley je mislil, kako bi iz Celovca pognal partizane in s Tolbuhinom določil consko mejo; polkovnik Rose Price se je ukvarjal z zaplenjenim nekdanjim sovražnikom Alfa-Romeo; James Wilson je skrbel, da za svoj bataljon dobi prostor za igranje kriketa; Jane Balding je bila hudo prehlajena, Colin Gunner pa je bil z Bethy v hotelu Post v Beljaku.

Za zgodovinarja je nemogoče prinesiti celotno sliko dogodkov, če ne iz drugega razloga pa zato, ker česa takega še ni bilo; vsaj ne za človeškega opazovalca. Vendar svoj namen lahko vseeno doseže proti vsakemu pričakovanju, ne da bi iskal nedosegljivo. Najdba slučajnih zgodovinskih dogodkov, važnih ali ne, ki so dvignjeni iz usedline, so lahko prav tako uspešno prikazani z namišljenimi osnutki ali odrskimi scenami. Bralčeva domišljija, ki izvira iz navadne človekove izkušnje, mu omogoča ohraniti stalno sliko, čeprav nadaljevanje posameznih dogodkov začasno preneha.

Naj ponovno navedem Collingwooda:

Zgodovinarjeva slika o njegovem predmetu, naj bo vrsta dogodkov ali določeno stanje stvari, je kakor mreža namišljene strukture, ki je raztegnjena med trdne točke, katere nudijo izjave njegovih virov. Če so te točke pogostne in so sledi, ki povezujejo eno z drugo, skrbno sestavljene, vedno na podlagi prvotne izjave, nikoli pa ne na sami domišljiji, potem je celotna slika stalno potrjena s temi dejstvi, zato ni nevarnosti, da izgubi stik z resnico, katero predstavlja.

V našem primeru se lahko pojavi misel, da je tu izredna nevarnost, da izgubimo zvezo z resničnostjo. Soočeni smo ne le z normalnim pomanjkanjem dokazov, ki jih mora vsak zgodovinar poskušati premestiti, ampak tudi z zvijačami, katerih so se posluževali takrat in vse do danes z namenom, da resnični zgodbi preprečijo priti na dan. V resnici tu obstaja dvojna zarota: prva, zagrešena med dogodki in določena, da soudeležencem (Britancem, Kozakom in Jugoslovanom) prepreči spoznaje prikritega namena operacij; druga, ki je bolj previdno vodena od takrat naprej in jo je možno v glavnem zaslediti pri kraji nevarnih dokumentov.

Zgodovinar novejša doba ima prednost pred tistimi, ki obravnavajo

časovno bolj oddaljeno dobo, ker imajo ti na razpolago samo ohranjene dokumente in artefakte, dočim zgodovinar dobe, v kateri živi, lahko zaslišuje same udeležence dogodka. Ustno pričevanje ima isto vrednost kot dokumenti. Oboje je pričevanje človekovega razuma. Toda ustno in dokumentarno pričevanje je mogoče primerjati eno z drugim, s samo pisano dokumentacijo pa je to nemogoče.

Kakorkoli že je vir njegove evidence, zgodovinarjev namen je, da sprašuje. Izkušen učenec bolj oddaljene dobe bo izvalil na dan odgovore, katerih njegov vir ni izdal direktno ali namenoma. Vendar bo pri vseh svojih izkušnjah dobil v virih le dogodke in namen, živo pričo pa zgodovinar lahko bolje prilagodi svojim potrebam. Lahko bo postavil nova vprašanja, ki bodo dala nove odgovore. Poleg tega bo lahko previdno ocenil značaj te priče z ozirom na to, v kolikor je ta nanaj vplival v takratni akciji, ali na zanesljivost njegovega poznejšega dokazovanja. Ta obzir nima nobene zgodovinske varnosti, ker nam ničesar ne pove, lahko pa zgodovinarju pomaga oceniti, če gredo njegove raziskave v pravo smer in ali ga vlečejo v eno ali v drugo stran preiskave. Odgovori, za katere sumi, da so načrtno varljivi, so tudi koristni, ker izdajajo ključ za razlog in vsebino prevare.

Razumljivo je, da upokojeni general, ki v letu 1985 neguje svoje vrtnice v Somerset vrtu, ni več isti kot mladi nadporočnik, ki je leta 1945 v Vrbskem jezeru lovil ribe. Čas in starost sta spremenila prepričanje in zameglila njegov spomin. Toda iz svoje izkušnje vem, da so spomini tudi po daljšem času še presenetljivo zanesljivi. Imel sem slučaj, ko sem v zvezi s posebnim dogodkom intervjuval precej Kozakov in nemških oficirjev na eni strani, po drugi strani pa britanske oficirje. Njihove sledi so se shajale na tistem določenem primeru in izjave, katere so mi dali o razgovorih pred tridesetimi leti, so bile čudovito podobne.

Ko mi je brigadir Tryon-Wilson dal podrobno poročilo o svojih pogajanjih s Sovjeti v Voitsbergu 11. maja, sem čez nekaj dni ves prestrašen opazil, da je kronološko zaporedje v njegovi verziji v dozdevnem popolnem nasprotju s takratnimi zapiski, ki so ohranjeni v dnevniku 5. korpusa. Sporočil sem mu svojo ugotovitev in mu za primerjavo poslal obe poročili. Natančno je prebral moje pismo, potem pa mi je telefonično sporočil: „Izgleda, da nimam prav, toda tako se jaz teh stvari ne spominjam.“ Nekaj dni pozneje sem v svojo sramoto spoznal, da sem bil jaz tisti, ki se je zmotil, ker sem v kartoteki en sestanek zamenjal z drugim. Tu je nepričakovana zadovoljiva potrditev brigadirjeve zanesljivosti kot priče.

Pikolovec bo upravičeno ugovarjal, da je ustno pričevanje podvrženo dvojni spremembi: prva je izmenjava med pričo in zgodovinarjem, druga

pa, ko zgodovinar to poročilo preoblikuje v svojo pisano zgodbo. To je nesporno res, vendar se obenem izvrši še ponoven pregled o resničnosti te že dokončne zgodbe. Priča ne posreduje samo grobe tvarine, ki je sestavni del zgodovine, ampak lahko tudi presoja vrednost dokončne stvaritve.

Po objavi svoje knjige „Žrtve Jalte“ sem od nekega obveščevalca, ki je imel zelo široko poznanje dogodkov, katere sem opisoval, prejel zelo pohvalno pismo. To je bil Czeslaw Jesman, poljski častnik ki je mesece delal po britanskih taboriščih z ruskimi ujetniki in je na ladjah potoval z vrnjenimi Rusi v Murmansk in v Odeso. Po izidu knjige mi je pisal: „Ko sem bral vašo knjigo, so mi prišli pred oči: moj stari tovariš Šeršun (častnik NKVD, s katerim je delal), Ratov (vodja sovjetske vojaške misije) in mnogo mojih starih angleških tovarišev — kakor da sem jih včeraj videl.“

V oživetju preteklosti, čeprav je nadomeščena subjektivno sodbo, se kaže obseg uspeha in Collingwood vidi glavno nalogo zgodovinarja:

Če zgodovinar nima direktnega ali izkustvenega znanja o dejstvih in tega znanja tudi ni dobil od prič — kakšno znanje naj potem ima? Z drugimi besedami, kaj naj zgodovinar stori, da do tega znanja pride?

Moj zgodovinski pregled o ideji zgodovine mi je na to vprašanje dal zasilni odgovor: zgodovinar mora ustvariti preteklost po svojem lastnem razumu.

Dejansko ne morem dovolj poudariti, kako važno je ustno pričevanje v zvezi s knjigo, kot je ta. Brez tega preteklosti ne moreš oživeti in tudi razumeti narave samih dogodkov. To sem temeljito spoznal ob predavanju, ki sem ga poslušal 16. oktobra 1985 na londonski univerzi School of Slavonic and East Europeans Studies. Do takrat sem večino svojega raziskovalnega dela že končal. Predavatelj Robert Knight je pregledal moje prve krajše poskuse, ki sem jih imenoval: The Klagenfurt Conspiracy (Celovška zarota), jih je strogo skritiziral, za kar je bil upravičen. Sam je pregledal nekaj dokumentov, ki so bili dostopni v Državnem arhivu. Iz teh izhaja podoba vznemirjenega generala Keightley-ja, ki podi Kozake in Jugoslovane čez mejo, da se znebi neznosnih administrativnih težav. Njegov nadrejeni, general McCreery, je njegove akcije podprl in verjetno jih je na tihem sprejel tudi Alexander.

Predvsem je, po Knight-ovem mnenju, kritično vprašanje glede „belih“ Rusov jasno.

Ker je Keightley šele 14. maja, torej en dan po Macmillanovem obisku, pisal McCreery-ju, da je Sovjete vprašal, če žele vrnitev Kozakov, Macmillan še ni mogel verjeti, če so bili „beli“ generali vključeni v sovjetskem od-

govoru. Knighth misli, da odgovor na to je prišel pred 21. majem, ko so se britanski in sovjetski častniki sestali, da se pogovore o teh predajah; tedaj pa je Macmillan bil odsoten v Angliji.

Zato Knighth razlaga, da se Macmillan v to ni dosti vmešaval; skoraj nič več, kot da je podprl Keightley-jeve želje. Tako Macmillan pri odločitvi o predaji Kozakov ni mogel igrati vloge in še manj, da bi on priporočil, naj se v predajo vključijo „beli“ ruski generali.

Knighth takole zaključuje:

Predaja je bila vojaška odločitev, narejena v času krize in pritiska. Odgovornost... leži na Alexandru, McCreery-ju, morda tudi na Mark Clark-u, na Robertsonu in predvsem na Keightley-ju. ... Z izjavo nesovjetskih državljanz je bila predaja Kozakov odobrena (čeprav šele po izvršenem dejstvu) od tistih, ki so bili odgovorni pri zavezniškem vojaškem poveljstvu v Londonu in Washingtonu... Če je na strani britanske vojaške komande kakšna prevara, je prišla od Keightley-ja, morda McCreery-ja, izvira pa iz odločitve, čimprej očistiti nujno ozemlje nezaželenega bremena. Celovške zarote ni bilo.

Ta ocena se v glavnem ujema s tistimi dokumentarnimi poročili, katere je Mr. Knight preiskal in iz vsebine potegnill svoj sklep. Vse je res, samo dejstev ni. Ko sem poslušal sem se spraševal, kaj bi brigadir Tryon-Wilson rekel na ta opis dogodkov z ozirom na njegovo poročilo, katerega je 11. maja prinesel na poveljstvo 5. korpusa, in na Keightley-jev odgovor. Ker v to razpravljanje ne bi rad zanesel neprijeten polemike, sem se omejil na vprašanje: Ali je Mr. Knight dejansko govoril s kom, ki je bil soudeležen pri dogodkih, katere tako natančno opisuje? Odgovoril je, da ni in tudi ne misli, da bi kdo od teh mogel kaj bistvenega dodati k njegovemu znanstvenemu delu. Potrpežljivo je dodal, da se akademski zgodovinarji ukvarjajo izrecno samo z gotovimi dejstvi, to se pravi z dokumenti in tiskanimi viri.

Tega dogodka ne vključujem iz kakšnega hudobnega namena, da bi omalovaževal Knighthovo raziskavanje, katero je odločno podpiral predsednik sestankov dr. Kirk Wheeler, odlični zgodovinar moderne Jugoslavije. Ti predstavljajo zgledno podobo razsežnosti, kako pisano poročilo v izrednih primerih zgledno postane malo več kot, kar založniki dobro utemeljene špijonske storije imenujejo strankarstvo (faction). Žal nam je za Mr. Knighthov težavni položaj, ker so bili mnogi dokumenti, katere je pregledal, pisani z edinim namenom, da napravijo napačen vtis, kateremu je nasedel.

Če je kako poročilo uspešno popačeno in spremenjeno do take mere, ali

naj se verjame nečemu, kar naj bo zgodovinski dokaz? Zgodovina ni čista ali „natančna“ znanost; to zgodovinarji vedno ponavljajo. Vendar, da se raziskava vsestransko in analitično doseže v kolikor je mogoče, to lahko v veliki meri doseže s svojimi lastnimi metodami. Profesor Harry Header je o tem pametno zapisal:

Gotovo je res, da fizik ali kemik s svojim kontroliranim poskusom lahko doženet natančno resnico v pomenu, kot zgodovinar ne more. Kljub temu, kakor druge socialno-družbene znanosti zgodovina ugotavlja resnice, katerim na človeški podlagi lahko zaupamo. Da kraljica Ana ni mrtva, ampak da je umrla pred 254. leti, ni le dejstvo, o katerem bi bilo nespametno dvomiti, ampak je to statistična izjava, ki jih izdajajo direktorji ali vladni uradi. Pravni izraz, da je kak primer dokazan — „brez vsakega dvoma“ — se mi zdi posebno primeren za zgodovinarja. Zunanja dejstva, ki jih ugotovimo na podlagi dokazov, so navadno dokazana „izven vsakega dvoma“. Samo takrat, če je treba upoštevati vzročne faktorje ali dodatne razlage, je možnih več razlag. Kaj je povzročilo francosko revolucijo in če je francoska revolucija res uspela, je stvar različnih razlag. Da pa je Napoleon izgubil bitko pri Waterloo, je dejstvo, o katerem ni nobenega dvoma.

„Nedokazana dejstva“... „Celovške zarote“, v kateri vztrajam in sem prepričan, da se lahko zakonito tako imenuje, se mi zdi, da lahko dokažem „brez vsakega dvoma“:

1) Da je dejansko bila zarota, katere glavni namen je bil (kot poudarja general Musson) sodelovanje s sovjetsko zahtevo za izročitev gotovega števila emigrantskih oficirjev.

2) Da je klub navodilom Zunanjega urada, naj se izvrši preiskava o državljanstvu Rusov, ki so na tem, da bodo vrnjeni, Macmillan s sodelovanjem Keightley-ja to preprečil. To se sklepa iz dejstva, da je za prisotnost emigrantskih generalov in za sovjetsko zahtevo za njihovo vrnitev Keightley vedel dva dni pred sestankom z Macmillanom, in njegovo priznanje, da je on priporočil pristanek na sovjetsko zahtevo. Z ozirom na njun položaj to sodelovanje namiguje, da je pobuda prišla od Macmillana.

3) Da administrativnih težav na ozemlju 5. korpusa v Keightley-jevem primeru ni mogoče vzeti kot odločilni faktor, ker bi po navodilih, ki jih je dobil 17. in 22. maja, to ozemlje lahko očistil jugoslovanskih in kozaških beguncev, ne da bi se poslužil nedovoljenih sredstev.

4) Da je maršal Alexander dosledno nasprotoval vračanju tako Kozakov kot Jugoslovancev, kažejo vsa njegova dejanja, da je hotel to preprečiti.

5) Da so bile pisane odredbe v 5. korpusu ponarejene z namenom, da skrijejo, kar so nameravali, in da so bile tajno nadomeščene z nasprotnimi ustnimi navodili.

6) Da so se organizatorji teh nedovoljenih operacij tako bali razkrinkanja, da so jih opustili ob prvi resni nevarnosti, da to pride v javnost.

7) Da je maršal Alexander 4. in 5. junija v besedah in dejanju izrazil svojo jezo in obsodbo nad postopkom teh operacij, ko je zanje zvedel.

8) Da je poznejše poročilo, napisano na poveljstvu 36. pehotne brigade, imelo samo ta namen, da prevarajo Keightley-jeve predstojnike.

So še druge pomembne „trdne točke“, kot smo videli, vendar naj te zadostujejo. So tudi pomisleki drugačne narave, ki pa vodijo do podobnih zaključkov; zelo jasen primer je dejstvo, da se glavnim osebam, katere dokazi odkrivajo kot odgovorne za ta skrita dejanja, more dokazati, da so ob raznih prilikah lagali, medtem ko so se tisti, na katerih izjavah je prišla zarota na dan, do zdaj izkazali za resnicoljubne in zanesljive priče.

V kolikor je Alexander vedel za obseg prevare, katere žrtev je bil, verjetno ne bo nikoli poznano. V tistem času so bili drugi, ki bi morali raziskati to skrivnost, pa niso mogli odkriti drugega kot golo dejstvo, da se je to res zgodilo. 10. junija, torej niti teden dni potem, ko je Alexander ustavil vračanje beguncev, je dr. Miha Krek, podpredsednik jugoslovanke vlade v begunstvu, iz Rima pisal Sir George Rendelu, prejšnjemu poslaniku pri nje-govi vladi:

Dragi Sir George!

To pismo Vam pišem v postelji, na katero sem privezan po operaciji. Zares mi je žal, da Vas motim, vendar novica, katero sem danes prejel, je tako nenavadna in grozna, nerazumljiva in nepričakovana, da se nisem mogel več ustavljati misli, da je moja dolžnost, da Vas o tem obvestim.

V času med 27. in 31. majem so britanske vojaške oblasti na Koroskem izročile 11. 000 slovenskih domobrancev Titovom partizanom v Jugoslavijo. Nekaj so jih ustrelili takoj, ko so bili vrnjeni na jugoslovansko ozemlje, posebno vse oficirje.

Iz priloženega poročila boste videli, kako se je vse to zgodilo. Vi veste, dragi Sir George, da so bili Slovenski domobranci domoljubni, narodnozavedni, za Zaveznike in za Britance v svojih namenih in dejanjih. Mnoge so Nemci zaprli, čeprav so jim to organizacijo dovolili. Mnoge so odpeljali v koncentracijska taborišča, ker so Nemci vedno odkrivali, da so v kritju te organizacije slovenski fantje vedno delali proti silam Osi. Slovenski domobranci se niso nikoli borili proti kateri zavezniški državi. Bili so domača policija, ki so svoje domove in demokratično katoliško ljudstvo varovali pred umori in napadi Titovih komunističnih band.

(Sledi)

Ob prvi obletnici smrti g. škofa dr. Stanka Leniča

Dne 5. januarja 1991 mi je moj prijatelj Milan Zajec sporočil žalostno vest, da je v Ljubljani umrl g. škof Lenič. S solzami v očeh sem prejel to novico.

Pokojni g. škof se je rodil 6. 11. 1911 v Župeči vasi pri Cerkljah na Dolenjskem. Njegov oče Martin je odšel na delo v ZDA in je živel v bližini Chicaga. Leta 1917 je Leniču umrla mama Marija in so vse otroke imeli sorodniki. Leta 1919 se je oče vrnil v Slovenijo in se ponovno poročil, a je že čez dve leti umrl, star šele 44 let. Tako pokojni škof ni imel pravega družinskega okolja.

Kaplan v Cerkljah Matej Tomazin je spoznal, da je fant Stanko Lenič nadarjen, zato ga je poslal v škofijsko gimnazijo v Št. Vid pri Ljubljani. Po končani gimnaziji je vstopil v semenišče in postal duhovnik leta 1937. Tri leta je bil duhovnik v Marijanišču. Leta 1940 pa ga je imenoval škof dr. Gregorij Rožman za svojega tajnika in tako je

bil v času komunistične revolucije njegova desna roka. Ker sem šel večkrat na škofijski urad posredovat za pomoč ljudem k dr. Rožmanu, sem že takrat spoznal dobro dušo pokojnega Leniča.

6. maja 1945 smo se pripravljali na skupen odhod iz Ljubljane v tujino. Tudi dr. Lenič je bil v tej skupini, a se je zadnji trenutek odločil, da ostane na škofiji z dr. Miklavčičem, da tam počakata nadaljnjo usodo. Dne 29. avgusta 1947 so ga komunisti zaprli in je pretrpel osem let težkega zaporu, od tega dve leti v samici, največ zato, ker je bil tajnik škofa dr. Rožmana. Po prestanem zaporu je bil župnik v Sodražici. Kmalu je bil imenovan za pomožnega škofa Ljubljane, prav tako za direktorja vseh duhovnikov v svetu. Kot tak je prišel 1. 1969 v Cleveland obiskat nas Slovence. Ob tej priliki je obiskal slovensko Pristavo in Orlov vrh s kapelico Brezjanske Marije. Tu mu je izrekel dobrodošlico soborec Milan Dolinar. Pri petih litanijah Matere Božje se je večkrat spomnil pokojnega dr. Rožmana in vseh nas beguncev. Ko je bil med nami, ga je vozil rešenec iz Kočevskega Roga Milan Zajec. Milan je gospoda škofa spoznal v času, ko se je skrival, saj mu je veliko pomagal v tistih težkih časih in mu omogočil beg v tujino.

Hvaležni smo lahko za vse dobro, kar je storil pokojni dr. Lenič za slovensko Cerkev in slovenski narod.

SLOVENIJA V ARGENTINI

Zgodovinska ura o Sloveniji v argentinski gimnaziji v Buenos Airesu

Na prošnjo profesorice za zgodovino Clavdije Castagneris argentinske gimnazije „Nuestra Señora del Carmen“, je akademik Ivi Korošec pripravil uro o slovenski zgodovini. V kratkih, jedrnatih obrisih je podal zgodovino slovenskega naroda od 6. stoletja dalje. Prikazal je zmage in poraze. Dobe slave in sužnosti. Vseskozi pa nenehno prizdevanje in borbo za samostojnost. V nazornih besedah je orisal Karantano in demokratično izvolitev in ustoličenje vojvod, pokristjanjenje in delo sv. bratov Cirila in Metoda.

Predstavil je zaslužne osebnosti, ki so v narodu budili zavest, tako verske, politične ter kulturnike, s katerimi je narod dosegel stopnjo evropske kulture.

Po prvi svetovni vojni se je Slovincem bližala uresničitev njihovih zahtev, zato so se pridružili slovanskim narodom in ustanovili državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, katera pa je bila zelo okrnjena, kajti cele dežele Slovenije je mirovna komisija dodelila tujcem. (Primorsko, Benečijo, Koroško.) Pozneje je centralizem z juga preimenoval državo v Jugoslavijo in Slovenija je postala Provinca.

V drugi svetovni vojni je bila Slovenija razdeljena med tri okupatorje, kar so izkoristili domači boljševiki s podporo Stalina in zažgali komunistično revolucijo. Demokratični Slovenci so se uprli nasilju. Okupatorjevo in komunistično nasilje je terjalo mnogo slovenskih življenj in materialne škode.

Ob koncu vojne je Stalin na privoljenje zaveznikov ustoličil komunista Tita v Beogradu ter s sovjetsko vojsko zasedel vso Jugoslavijo. Civilisti in protikomunistična vojska se je umaknila k zaveznikom v Avstrijo in Italijo. Vojsko iz Avstrije in nekaj sto civilistov so Angleži vrnilo Titu v Jugoslavijo, kateri je dal ukaz za genocid.

Sledila je skoro polstoletna sužnost pod nasiljem komunizma. Ko so se komunizmu začela majati tla na Poljskem, ko so rušili sramotni Berlinski zid, se je ljudstvo dvignilo v Sloveniji in zahtevalo svobodne volitve, s katerimi je narod dobil demokratično vlado ter oklical plebiscit za samostojnost, ki je bil prvi narodov triumf (94%)! 26. junija je bila oklicana samostojna slovenska država in zavihrala je nova slovenska zastava. Zahodni svet, ki pravi, da se bori in spoštuje človekove pravice, je to pot preslišal klic samostojne Slovenije, ker je zaverovan le v svoje lastne interese!

Za svoja izvajanja je predavatelj žel močno odobravanje. Ob koncu jim je pokazal „Lepote Slovenije“ in jim razdelil brošuro „Slovenija samostojna država“. Dijaki so pokazali mnogo zanimanja ob raznih vprašanjih in odobravanju samostojnosti, v zahtevi priznanja države Slovenije.

Pismo ministru

Prof. Janez Dular
Resor za Slovence po svetu
Gregorčičeva 27
61.000 Ljubljana

Cenjeni g. minister!

G. Leander škof od Informacijskega urada v Torontu mi je posredoval Vaš dopis 127-17941 z datumom od 26. 9. 91.

Državljanstvo: V dopisu ocenjate „lažne govornice“. Pri najboljši volji ne uvidim, kaj bi bilo lažnega v dejstvu, da je RS potrdila veljavnost zakona SFRJ, ki je premnogim našim rojakom odvzela državljanstvo. Pri najboljši volji ne vem, kam bi postavil tako potrditev krivice, ki krši elementarno človekovo pravico.

Vaš argument dvojnega državljanstva ne drži vode. Koncept dvojnega državljanstva v modernih državah sploh ni več problem, ne glede na to, da nihče ne bi bil prisiljen, da mora vzeti državljanstvo.

Ravno tako je sibak argument, da je kak problem preklicati veljavo specifičnega zakona SFRJ. V Beogradu ne bi niti s prstom mignili.

Kot Vi dobro veste, bo slovensko državljanstvo brez pretrganja igralo vlogo pri denacionalizaciji in privatizaciji.

Ljudje so globoko razočarani. Ko smo imeli predavanje g. Iva Žajdela in je bilo o tem govora, bi morali biti prisotni, da bi videli čustveno reakcijo.

Nujno je, da pride do novelizacije zakona, da se pravica državljanstva vrne, brez prošnje. Ljudje razumejo prošnjo kot ponižanje in če ostane pri tem bodo posledice težke.

S spoštovanjem

Dr. Peter Urbanc

V nedeljo, 12. aprila bo v Zavetišču - Rožmanovem domu sv. maša ob 11.30 uri za vse pokojne in žive dobrotnike tega doma.

Po sv. maši kosilo. Pribor prinesite s seboj.

S svojo udeležbo boste podprli to veliko socialno in potrebno ustanovo.

Na svidenje!

Osebnost Franceta Kozine

OB „PORTRETU ZATAJENEGA HEROJA“

Francé Kozina se je rodil 27. novembra 1921 pri Borštnikovih v Sušju pri Ribnici, kot šesti od enajstih otrok Jožeta Kozine in Pavline Prijatelj. Oba sta se prejšnjo leto poprej vrnila iz Amerike s petimi tam rojenimi otroki, da je Jože prevzel posestvo po svojem bolehnem očetu.

Druga svetovna vojna je Franceta zalotila na očetovem posestvu, kjer se pa v začetku vojne posledice niso posebno čutile, če izvzamemo manjše sitnosti od strani italijanskega okupatorja.

Velika sprememba je nastala v maju 1942, ko so se partizani začeli umikati pred italijansko ofenzivo iz ozemlja okoli Krma na Notranjskem, novrh pa v Ribniško dolino. Blizu Sodražice je bil iz zasede ubit italijanski vojak in Italijani so se iz Sodražice umaknili. Zasedli so jo partizani in tam ustanovili svoj glavni štab za novoosvojenno ozemlje.

V začetku junija so partizani začeli zahajati v druge vasi ribniške okolice. Italijani so odgovarjali s tem, da so vasi obstreljevali s topovi. Najbolj poškodovana je bila Jurjevica, ki so jo Italijani le za kratek čas zasedli, nato se pa umaknili nazaj v Ribnico. Sodražico pa so bombardirali z letali in je domalega vsa pogorela.

Po nekaj dnevih pa so Italijani iz Sušja in drugih okoliških vasi pobrali vse moške, med njimi Franceta in njegovega očeta, nato pa napravili ofenzivo na partizane v Sodražici s tem, da so po vaseh pobrane moške nagnali pred svojo bojno črto kot zaščito proti partizanom. Nedaleč od Sodražice so naleteli v gozdovih na domačine iz okoliških vasi — begunce pred ofenzivo. Za odpor proti Italijanom jih je navduševal terenec Alojz Tanko, ki je še malo prej s streljanjem iz pištole, klical Italijane na auf biks, italijanske vojake pa pričakal z rožnim vencem v roki.

Italijani so zasedli še gorečo Sodražico, pobrane moške pa odpeljali v ribniško kasarno odkoder so Franceta in njegovega očeta odpeljali v koncentracijsko taborišče na otoku Rabu.

V tistem taborišču lakote in smrti je izstradani Francé dočakal mesec januar, ko so ga, okostnjaka, Italijani prepeljali na Reko na razušenje. Zatrjuje, da so se jim tam, golim na poti v kopalnico, izražale trtice kot majhni repki in da je bilo slišati skotljanje njih kosti ob hoji. Iz Reke so ga prepeljali v taborišče v Padovi, kjer ga je čakal paket od doma. Poredil se je in 1. maja 1943 so ga Italijani spustili domov, oče pa je moral čakati v internaciji vse do italijanske kapitulacije.

Medtem pa je Francé obstal na domačiji, kljub precej vsiljivemu vabilu, da bi se pridružil Beli gardi (1) v Brezah.

Po italijanski kapitulaciji septembra 1943 je bil Francé prisilno mobiliran

v partizane. Tam se je zelo postavil s svojo drznostjo pri izvidniškem delu okoli nemških tankov na Rakeku. Zato ga je komandant Tomsičeve brigade, vojni zločinec Stane Semič-Daki osebno odlikoval s tem, da ga je poslal v kurz za pešadijske oficirje v Belo krajino. Tečaj je z uspehom dokončal, nato pa je na poti nazaj v brigado v bližini rojstne vasi dezertiral. No mogel več vzdržati zaradi vedno bolj očitnih partizanskih vojnih zločinov.

Na domu se je nekaj časa skrival pred partizani, nato pa je izkoristil bližino Nemcev, ki so prihajali na pomoč kočevski posadki, da se je skupaj z drugimi skrivači pred partizani podal na varno v Ljubljano. Tam se je večina skrivačev odločila za delo v Nemčiji, Francé pa se je prijavil k domobrancem za borbo proti narodni nesreči prve dni januarja 1944.

Pri domobrancih je služil v 3. vođu železniške baterije na grosupeljskem oklopnem vlaku skupaj z Mihom Benčina iz vasi Vinice nad Sušjem, kasneje njegovim sozvezancem za smrt v Kočevskem Rogu. Konec vojne pa je dočakal na oklopnem vlaku v Lescah, kjer je opazoval pogajanja nemškega oficirja in partizani za predajo bolniškega vlaka z domobranskimi ranjenci. Sled za temi ranjenci kaže v Brezarjevo brezno.

Od tam se je Francé umaknil z drugimi domobranci v Vetrinje odkoder so ga Angleži vrnili v roke partizanom. Ti so ga pripeljali na rob brezna v Kočevskem Rogu, kjer ga pa strel v tilnik od strani znanca-domačina ni

(1) Vseskozi uporabljam izraz Bela garda za formacije vaških straž — legiste / MVAC — Milizia Volontaria Anticomunista /. Zaradi širokoustenja OF se je izraz močno zasidral, povzet pa je bil od Bele garde poražene v ruski revoluciji. Ta omalovaževalni pridevek je dobil pomen zaničevanja do formacij, ki naj bi bil njihov poraz v zmagovitem revolucionarnem okolju že vnaprej zagotovljen.

Ko pa je komunizem kot svetovno gibanje izgubil svojo notranjo gotovost končne zmage, in se je v svojem svetovnem jedru zrušil, je ime slovenske Bele garde nenadoma zadobilo časten, celo slaven prizvok. Saj je Bela garda izgubila samo zaradi težkega orožja, ki so ga Italijani podarili partizanom ob kapitulaciji. Hotela pa je že tedaj, ko je bil še čas — poleg čiste obrambe — zatreti v kali tisti slovenski terorizem, ki je prinesel Slovencem toliko strahote in prelil toliko slovenske krvi. Vse samo zato, da je v Sloveniji lahko zavladala intelektualna sodrga in njen sistem, ki ga je dandanes treba popolnoma izkoreniniti v vsej njegovi razrasli bohotnosti, če hoče slovenski narod sploh obstati.

Poleg vsega pa je izraz Bela garda veliko bolj zaznamoval njenega nasprotnika kot njo samo. Ruska Bela garda se ni borila za okupatorja ali proti osvobojenju. Borila se je samo proti bolševizmu. Tega je pa v Sloveniji odlično predstavljal terorizem Osvobodilne fronte. Samo in izključno proti temu se je borila slovenska Bela garda.

dosegel. Padel je v brezno in se rešil iz njega, potem se je pa zopet skrival v bližini domače vasi skupaj z drugimi skrivači skoro tri leta.

Kljub zmagi pa osvobodilnemu sovraštvu v domovini ni hotelo biti konec. Zato se je maja 1948 Francé prebil v Avstrijo v spitalsko taborišče. Tam je srečal in se spoznal s Petričevo, pd. Koščakovo družino iz Pijave gorice, ki je bila prav tako žrtev partizanskega vojnega zločina. 3. avgusta 1943 so namreč partizani njihovo domačijo popolnoma izropali, očeta odgnali v mokriške hribe „na zaslišanje“, družino zaprli v vinsko klet, dom nad njimi pa zažgali. Mati z otroki se je iz groze gorečega doma na čudovit način rešila, medtem je bila ena od deklet od partizanov obstreljena, ko je morala nesti pismo zahtevo partizanov v cerkev — belogardistično postojanko, oče se je pa po nekaj tednih ves sestradan vrnil s partizansko grožnjo, da mu ne prizanesejo, če jim pride še enkrat v roke.

Francé je postal ves navdušen nad drugo Koščakovo hčerko Anico. Toda kmalu se je izselil k svojim sestram v Ontario, Kanada, za njim pa tudi Koščakova družina, ta pa daleč na zahod, v Alberto. Ljubezen pa ne pozna razdalj. Z Anico sta se hitro poiskala in se v novembru 1949 poročila v St. Catherines, Ontario.

Tam, na tujem, sta si tako ustvarila tisto, kar jima je v domovini slovenska osvobodilna pokvarjenost hotela na vsak način preprečiti: Resnično svobodo pri izpolnjevanju svojega pravega slovenskega prepričanja, lasten, iz nič ustvarjen dom, varen pred slovenskim ropom in požigom in umorom, in srečen zakon, ki jima je podaril sedem otrok.

Vsi mladi so že poleteli iz gnezda in tudi Francé se je že upokojil. Prenehale so vsakodnevne skrbi za družino. Zato pa so se z vso silo začeli vračati spomini na tiste grozne dni v letu 1945, pred in po breznu. Ponočno grozo prividov iz brezna včasih komaj še vzdrži. Edino razumevanje njegove življenjske družice Anice mu je v tolažbo. Prepričan pa je, da so to opomini pomorjenih domobrancev, ki jih je zapustil v breznu, naj vendar že razgali moralno razuzdanost Osvobodilne fronte, od njenih možganov, ki so načrtovali brezumno slovensko sovraštvo, do rok, ki so morale le zavedne Slovence in nog, ki so teptale najosnovnejše slovenske človekove pravice, vso to svojo pokvarjenost pa znale imenitno prekriti s sijajnim plaščem slovenskega domoljubja.

Francé Kozina in revolucija

Zato piše, a ne samo spomine; tudi pesmi. Naj se tukaj kar sam predstavi: (Glej Tabor 1966, št. 5, str. 140)

PREPROST FANT...

Sem čisto preprost slovenski fant,
ki nosi v sru trpečem zaklad:
ljubezen do drage slovenske zemlje
in bratov, ki v Rogu Kočevskem leže.

Ostati hočem v naprej še zaveden
saj nosim v srcu gorečo ljubezen
do vsega, za kar sem se nekaj boril;
ostanek krvi bi rad znova prelil.

Vse moje trpljenje, če treba življenje
darujem Bogu za bratov rešenje;
za one, ki danes še vedno trpijo
in pravo svobodo uživati želijo.

Druge pesmi, precej daljše, so predvsem elegije na pomorjene domobranske tovariše in opevanje ljubezni do slovenske zemlje. So nebrušeni kristali; pomanjkanje izurjenosti v tej vrsti osebnega izražanja je očitno. Po drugi strani pa prav ta okoliščina razkriva stopnjo njegovega občutenja razmer, v katerih je moral živeti, izraža njegovo pristnost, verodostojnost brez napihovanja in zdravo presojanje slovenskih medvojnih dogajanj. Pri pisanju ga ne vodi kakšna ideološka prenapetost ampak samo spoznanje iz svojih lastnih izkušenj na obeh straneh slovenske tragedije.

Iz teh izkušenj postane zanj dobro organizirani pokol domobrancev v Kočevskem Rogu samo krona, samo logična posledica NOB — po njegovem Narodno ustrahovalne borbe, to se pravi višek utrjevanja oblasti OF in brezobzirno odstranjevanje vsega, kar bi moglo škoditi njeni tiraniji.

Za njega samega pa ima strel v njegov tilnik, strel, ki ga ni dosegel, njegovo premikanje v breznu med od krvi spolzkimi trupli pomorjenih domobrancev, besede in prošnje že umirajočih samo eno zagotovilo, ki ga ni mogoče preobrniti ali prekričati: Med revolucijo se mu pamet ni skisala. Imel je prav, da se je odločil za protizločinsko stran v obrambnem boju.

On sam še bolj poenostani prikaz svojega prepričanja:

„SOVRAŽNIKI SLOVENCEV, ITALIJANI, OKUPATORJI, FAŠISTI so me zaradi igračkaranja med partizanskimi puškami in italijanskimi topovi zagrabili in me z vso svojo preračunano hudobijo zavlekli v koncentracijsko taborišče na Rab. Tam so me s samo lakoto, brez mučenja prignali do praga smrti, vendar so tam odnehali in me pustili živeti.

SLOVENCI SAMI, DOMAČINI, PARTIZANI, OSVOBODITELJI so me samo z izdajstvom Angležev dobili v roke, pa sem jim ujet, in razorožen še vedno nevaren. Zato se me z vso svojo, prav tako preračunano hudobijo in lakoto pa še s svojo organizirano zlobo trpinčenja pripeljali do praga smrti in me v Kočevskem Rogu pahnili čezenj. Nisem bil jaz edini. Pa naj vsak pošten Slovenec presodi, kje je moralo biti moje mesto!“

Smisla za stvarno ocenjevanje se je Francé navzel že od doma. Saj mu ni bilo dano, da bi revolucijo doživljal za kakšnim italijanskim blokom. Tam je število italijanskih vojakov zastiralo domačim ljudem pogled na partizanske grozovitosti. Tam je bilo lahko sanjariti in se navduševati nad OF in partizani. Tam je bilo lahko — na začetku okupacije — hujskati proti namišljenim izdajalcem in ploskati žrtvam, „ki so morale biti“.

Francé, za razliko od tolikih zaplotnikov, revolucije ni doživljal z navdušenjem ampak s strahom — na ozemlju, kjer so podnevi gospodarili okupatorji, ponoči pa partizani. Tam so prebivalci največkrat z napetostjo in grozo pričakovali, kdaj bo zalajal ponoči domači pes, odnosno če je bil ta že pobit, kdaj bo udarilo puškino kopito na hišna vrata. Kaj da bodo partizani odpeljali, sami kaj iz kašče ali hleva ali tudi koga iz hiše „na zaslišanje“ brez povratka. V takem vzdušju je Francé sam postal tista žrtev, „ki je morala biti“. Na Rabu je, sestradan do kosti in kože o tem premišljeval in razvidel nesmisel partizanskega „osvobodilnega boja“. Saj je zaradi nje-ga postal okostnjak, brez vsake moči pa tudi brez upanja, kot zagozda med okupatorjem in partizani. Začutil je v svojem trpljenju vso prevaro, katere žrtev je postal.

Vendar je vsaj enkrat doživljal zanos nad partizansko močjo. Po italijanskem razpadu je bil od partizanov prisilno mobiliziran in ob odhodu na Rakek je lahko občudoval na Vidovski planoti nad Begunjami množice partizanov, zvečine mobilizirancev. Bilo jih je kot listja in trave, pravi. To mu je dajalo zavest, da mora iz take moči priti nekaj velikega za Slovence.

Toda zanos je hitro minil. Na Rakeku si je od vse Tomšičeve brigade samo on upal na nevarno izvidnico okoli nemških tankov. Izgrajeni partizan, izkušen po svojih prejšnjih junaštvih, ki je bil določen, da bi ga vodil, je raje ostal na varnem... Za tem je Francé moral dostikrat doživljati skoro paničen beg partizanov pred vsakim nastopom od strani sovražnika pa tudi njihovo znašanje nad golorokimi domačini. Poguma in mirne krvi mu ni manjkalo. Sam Daki mu je bil to priznal. Razsodnosti pa tudi ne. Zato se je kmalu zavedel, da pri partizanih ne bo preživel. On naj bi se boril v sprednji črti, junaki za njim pa bi ob najmanjšem preplahu pobrali sila in kopita in ga pustili na cedilo samega. Preplaha pa so bile pri partizanih vedno polne malhe. Od tod tudi njegova pikrost o partizanskih junaštvih nad zvezanimi domobranci.

Stara slika o partizanih se mu je ponovila. Tisto junaštvo, ki so ga partizani tako vestno zadrževali pred okupatorjem so prav tako razkošno razsipali nad samimi Slovenci brez orožja in brez obrambe. Partizanstvo mu je postajalo samo še sredstvo za prevaro, za beg in za uničevanje Slovencev. Prepričan je postal, da taka ustanova, kot je bilo partizanstvo ne bo mogla obstati v Sloveniji brez tiste pretveze, ki ga je vzdržala pri življenju, to je brez tuje okupacije. Njegova osebna in slovenska značajnost mu je velevala proč od partizanov. Dezertiral je.

Pri tem mu pa njegova slovenska zavednost ni dopustila, da bi sprejel delo v Nemčiji v korist okupatorja — sovražnika. Vedel je, da bo okupator moral kmalu izginiti iz Slovenije, saj je izgubljal na vseh zunanjih frontah. Po končani vojni si je Francé želel miru za sebe, za Sušje, za ribniško dolino, za vso Slovenijo. Vedel je, da tega miru ne bo, če bo partizanska sovražnost in pokvarjenost še ostala pri življenju v Sloveniji. Pri tem pa ni mogel ostati prekrizanih rok. Žilica mu ni dala miru, da bi brezbržno od daleč opazoval, kako tisto sovražstvo do rojakov, ki mu je sam dobera pretipal obisti, še naprej rastle in uničevalo domovino.

V domobranstvu je gledal ljudi istega mišljenja kot on sam, zaščito pred okupatorjem in zagotovilo, da se okupator ne bo vmešaval v boj, ki je bil njegov osebni boj in boj vseh domobrancev. Zavarovan bo imel hrbet. Nevarnost bo odslej prihajala samo še od ene strani — od slovenskih partizanov. In slovenska zastava! Ne da bi se tega sam zavedel, je sledil klicu domovine:

Naprej zastava slave, na boj junaska kri
za blagor očetnjave, naj puška govori!

Prostovoljno, sam od sebe se je prijavil k domobrancem; preprosti slovenski fant, Boštjanov Francé iz Sušja, se je s slovensko zastavo na čelu in s puško v roki šel borit za blagor očetnjave.

Domobranec — „Mir v deželi naše geslo je!“ (domobranksa pesem)

Domobranstvo je bilo za njega odrešenje. Prišel je v družbo poštenih slovenskih fantov, nekaterih poznanih iz ribniške doline, mnogih z istimi izkušnjami med partizani kot on sam. Niso bili figovci. Lahko se je zanesel nanje. Prvič od začetka vojne je zadihal brez strahu pred okupatorjem in sedaj, oborožen, tudi pred partizani.

Glave slovenskih gadov so vedno manj sikale in sekale. Partizanov je vedno manj prihajalo pod udar. Še iskati jih je bilo treba, tako se jim je strah pred domobranci zalezal v kosti. Okupator je začel dobivati težko sapo — mir v Sloveniji ni bil več daleč, saj je domobranstvo postalo dovolj močno, da bi ob koncu vojne z lahkoto obvladalo slovensko osvobodilno drhal.

Kot strela iz jasnega neba pa je udar ob koncu vojne vse spremenil. Onemoglemu slovenskemu partizanstvu, ki si samo od sebe ne bi moglo več pomagati na noge, je prišla odločilna pomoč od tujcev iz juga in vzhoda. Ta premoč je vlila partizanom novega življenja. Osvobodilni fronti pa podelila oblast v Sloveniji. Za nameček so pa, kot svojčas Italijani, še Angleži pomagali. Izročili so za partizane najbolj zaželeni plen — razorožene slovenske domobrance. V deželi je zavladala strahovlada — svoboda krvavega nasilja — slovenske drhali, počestne, gošarske in intelektualne.

Ta osvobodilna drhal se seveda ni znala obnašati drugače, kot se obnaša vsaka drhal, s to razliko, da je bila slovenska, to se pravi bolj temeljita, in bolj dosledna, ker je temeljila na idealizmu (sic!) leninizma-boljševizma.

Francé Kozina je to moral kmalu okušati na svoji lastni koži. Bil je med vrtnjenimi in moral je prehoditi tudi zadnje postaje slovenske Kalvarije, tega dokončnega spričevala o namenih Osvobodilne fronte in slovenskega partizanstva. Vso pot od predaje pa do roba brezna je Francé upal na trohico človečnosti od strani svojih rabljev. Ni je našel. Tudi prevara je ostala, kot vedno, njihov spoznavni znak. Pod pretvezo, da ga bodo peljali na sodišče, ga je za pot v smrt vezal znanec-partizan Jože Starc, p.d. Starckov iz Podgorice. Zato mu je France izročil svojo sliko za domače, proti obljudi, da jo bo ta izročil. Slika ni nikoli našla poti do doma. Nasprotno, partizan Jože Gornik, p.d. Pezinov iz Kota, je s kolesom prišel škodeželjno povedat, da Franceta ne bo nikoli več nazaj. Na srečo se je pa Francé tedaj po begu iz brezna že skrival na domu.

(Sledi)

+ Franc Brulc

Dne 6. septembra 1991 je umrl v jeseniški bolnišnici v Sloveniji zadet od kapi župnik Franc Brulc.

Rodil se je 11. 8. 1914. leta v Hrušnici - Stopiče pri Novem mestu.

Grozote vojne je doživel najprej v Št. Rupertu, kjer je bil kaplan in so mu ubili komunisti župnika Nahtighala in kaplana Cvara že junija 1942. Meseca julija 1942 pa so mu doma ubili partizani očeta, ki je bil župan občine Šmihel - Stopiče skupno z bratom Jožetom, ki je imel šele 16 let. To je bila ena od prvih žrtev na Dolenjskem.

Po vojni je bil pokojni župnik Brulc preganjan in zaprt, a končno je bil 28 let župnik v Šmartinu pri Kranju, kjer je tudi pokopan.

Brulčeva družina je dala kar štiri sinove v protikomunistično borbo. Pokojni župnik je bil vojaški kurat.

Dombranski častnik Alojzij je bil po vojni ujet skupno s Hrvati in ubit v okolici Novega mesta. Dva brata sta prišla v Argentino: Janez je bil ubit v avtomobilski nesreči, a najmlajši Tone živi v Lanusu - Buenos Aires.

Pokojnemu župniku miren počitek v slovenski zemlji.

Bratu Tonetu in ostalemu sorodstvu naše globoko sožalje.

+ Jerala Jože

V Rožmanovem domu je 6. decembra 1991. leta umrl g. Jerala Jože, star 67 let. Rojen je bil v Bohinju. Pokopan je bil naslednji dan na pokopališču Ville-gas. Pogrebne obrede je vodil prelat dr. Alojzij Starc.

Naj mu bo rahla argentinska zemlja. Naj počiva v miru!

+ Matevž Potočnik

Po dolgi in mučni bolezni nas je 19. decembra 1991. leta zapustil soborec Matevž Potočnik. Naslednji dan je bil pokopan na pokopališču Pablo Podestá. Pokojni Matevž je bil 12 let predsednik Rožmanovega doma in v tistem času se je zgradil ta dom.

Zapušča ženo Kati, tri hčerke in tri sinove, katerim izreka „Tabor“ iskreno sožalje.

Iz Clevelanda smo dobili poročilo, da je decembra umrl soborec *Milan Dolinar*. V Buenos Airesu je pa 5. januarja umrl naš sodelavec *Jože Lovrenčič*. Naj počivata v miru — žalujočim pa naše občuteno sožalje.

V mestu Hamiltonu - Kanada je po daljši in hudi bolezni umrla oktobra 1991 gospa Kristi - žena zvestega soborca in dolgoletnega odbornika Zveze Tabor Jožeta Cerarja.

Pokojno, blago in dobro gospo Kristi, ki se je rodila v Straži pri Toplicah na Dolenjskem bomo ohranili v dobrem spominu.

Tebi Jože in sinu pa naše iskreno in globoko sožalje!

35. redni občni zbor TABORA ZDSPB

35. redni občni zbor TABORA — Zveze DSPB se je vršil v soboto, 31. avgusta 1991, v Slovenskem domu v Clevelandu s sledečim dnevnim redom:

1. Otvoritev občnega zbora.
2. Pozdrav predsednika clevelandskega društva Tabor.
3. Pozdrav Zvezinega predsednika.
4. Poklon mrtvim.
5. Imenovanje zapisnikarja, delegatov in ugotovitev sklepčnosti.
6. Čitanje zapisnika 34. občnega zbora Zveze.
7. Poročilo tajnika Zveze.
8. Poročilo zgodovinskega referenta.
9. Poročilo blagajnika in socialnega referenta Zveze.
10. Poročila krajevnih društev.
11. Poročilo konzorcija glasila „Tabor“.
12. Poročilo predsednika Zveze.
13. Poročilo o Tolstojevem skladu.
14. Poročilo nadzornega odbora in volitve novega odbora.
15. Slučajnosti.
16. Zaključek.

Zaradi obsežnosti posameznih poročil objavljamo le dve poročili: tajniško poročilo in pa poročilo zgodovinskega referenta Zveze.

Poročilo tajnika na 35. rednem občnem zboru

Dragi soborci — pozdravljeni!

V pretekli poslovni dobi smo imeli tri osebne seje glavnega odbora, vse drugo se je pa poslovalo telefonsko ali pa pismeno. Želeti bi bilo, da bi za osebne seje dobili več časa na razpolago.

O delovanju organizacije boste slišali iz drugih poročil in tistega ne bom ponavljal. Kakor veste, smo dobili iz Slovenije prošnjo za ponatis „Bele knjige“ in tozadevno dovoljenje je — na uradnem papirju in s podpisom predsednika in tajnika — bilo poslano v Ljubljano. Ko to pišem, še nismo dobili odgovora.

V Sloveniji so preživeli mladi domobranci, večinoma iz Teharja, ustanovili društvo „Nova slovenska zaveza“ — združenje za ohranjanje kulturnega in političnega izročila slovenskega protikomunističnega odpora z glasilom „ZAVEZA“! Pričakujejo in vabijo vse nas za sodelovanje. Zelo priporočam, da se naročite na to revijo, ki je v vseh ozirih naše glasilo in damo s tem priznanje našim soborcem, katerih še po 46. letih zatiranja niso mogli uničiti. Upajo isto kot mi, da bi se v bodočnosti skupno udeležili

proslave v Kočevskem Rogu, Teharjah itd.

S tem v zvezi so se dvignili v ostro opozicijo partizanski borci, to se pravi: „Borci jugoslovanske ljudske armije“, ki razpolaga s kapitalom, partijo, oblastjo in maso ljudi, katerim so v 46. letih oprali možgane. Položaj njihovega društva je v gotovi meri podoben naši organizaciji v zadnjih 35. letih. Mi smo zmagali, da bodo tudi doma, da se zahvalim vsem za sodelovanje. Brez vas tudi naše organizacije ne bi bilo.

Bog vas živi!

Florijan Slak l. r.
tajnik

Poročilo zgodovinskega referenta Zveze

Pred letom sem s povabilom vsem soborcem in prijateljem hotel nakažati, kako velike važnosti je zbirati vse podatke iz revolucijske dobe. Naš nasprotnik je nagrmadil celo skladownico knjig in brošur, kjer povečuje borbo „borbo za svobodo“. Kjer prikazuje in dokazuje, da je bil ves narod z njimi v „gigantskem partizanskem poletu“. Prav to sem še posebno spoznal ob nedavnem obisku v Sloveniji.

Na vse laži in hvalisanja je nemogoče odgovarjati. Veliko je napisanega, ki samo sebe izničuje v protislovju in vidnih izmišljotinah. Nekaj pa je le, kar bi bilo verjetno, če ni nikogar, ki bi razkril lažno masko.

Vem, tudi mi nismo držali rok križem. Ob skromnih podatkih in času je bilo vendar opravljeno veliko delo, za kar pa domovina na splošno ni smela vedeti. Sedaj, ko so meje in pošta odprta, nesite ali pošiljajte domov, na razne naslove naše revije in sploh vse, kar je pisanega iz onega časa. Ne le aktualno. Tudi stare revije in zapiski so doma zanimivi. Mnogi doma so prosili za vse to. Mnogi mlajši, ki se zanimajo za resnico, so žejni, da slišijo tudi drugo plat zvona. Vzemimo to kot našo dolžnost, da posredujemo resnico tudi drugim, posebno mlademu rodu doma.

Predno sem odšel iz Ljubljane, so mi sporočili, da končujejo s tiskom knjige o Sv. Urha resnici. Sedaj pripravljam „Teharske krvave arene“. Zbranega pa imam precej tudi o „Štajerskem bataljonu“. Našel sem doma verzijo s partizanske strani, ki mi bo koristila za nasprotnikove formacije s tem v zvezi. Želja domobrancev doma je, da bi zbrali kaj o naših udarnih bataljonih. Posebno mladina si želi junaštva tudi z naše strani.

Torej vidite, dela je veliko. Bog daj zdravja vsem nam, da bomo kos še veliki nalogi, ki je pred nami.

Mojemu nasledniku v odboru Zveze želim vsega uspeha ter sem vedno pripravljen na kakršnokoli pomoč in sodelovanje.

Ivan Korošec, l. r.
zgodovinski referent

ROŽMANOV DOM

Kakor druga leta, smo imeli tudi letos v Rožmanovem domu, prvo nedeljo, t. j. 1. decembra 1991 sv. mašo za vse žive in mrtve dobrotnike te potrebne socialne ustanove.

Letos je sv. mašo daroval g. prof. Bergant France. Pri pridigi se je pomenko spomnil tudi vseh umrlih stanovalcev „Rožmanovega doma“.

1. Bartol Anton	12. Matevžič Janez	23. Ravšelj Valentin
2. Breščak Anton	13. Mauko Franc	24. Rupnik Zina
3. Černič Teresa	14. Mehle Janez	25. Rupnik Zinka
4. Dolček Dobrila	15. Milavec Ciril (dekan)	26. Seršen Franciška
5. Cerzetič Milka	16. Muha Karla	27. Skubin Viktorija
6. Gregorič Ernest	17. Muha Marjan	28. Trobec Teresa
7. Jerala Janko	18. Novak Alojzij	29. Vahtar Alojz
8. Jožef Janez	19. Pisk Ignacij	30. Vombergar Jože
9. Keršič Rudolf	20. Podbrščak Lucija	31. Zobec Janez
10. Kogovšek Jakob	21. Pokoren Janez	32. Žuljan Franc
11. Levar Lado	22. Potočnik Jože	

Ob zaključku sv. maše je spregovoril odbornik lic. Ivan Korošec. Pozdravil je vse navzoče, posebno g. prof. Franceta Berganta in zastopnika slovenske vlade g. Božidarja Finka in njegovo gospo. Zahvalil se je vsem gostom za veliko udeležbo ter v imenu odbora Rožmanovega doma želel vsem srečen Božič in blagoslovljeno Novo leto 1992.

3. decembra 1991 je obiskal „Rožmanov dom“ koprski škof Metod Pirih s tajnikom, katera je spremljal prelat dr. Alojzij Starc, direktor slovenskih duhovnikov v Argentini. Ob vходу zavetišča so g. škofa sprejeli odborniki in stanovlaci tega doma. Gospod škof si je ob kratkem obisku ogledal dom, se pogovoril s stanovalci in jim podelil sv. obhajilo. Dobrodošlico mu je izrekel lic. Ivan Korošec in ga naprosil, naj ponese naše pozdrave domov. Sam g. škof se je v prijazni besedi zahvalil za sprejem in tudi pohvalil naše socialno delo s katerim naj nadaljujemo.

Z žlahtno kapljico smo se poslovili od visokega gosta, ki je od tu nadaljeval pot v spremstvu v romarsko cerkev v Luján.

Spoštovani prijatelj!

Oprosti mi za našo tako zakasnelo pošto. Vzrok temu je bila bolezen. Bil sem precej časa v bolnišnici. Povrhu tega pa še vojna. Pri nas je bilo letos zares težko leto.

Prejeli smo Tvoje pismo in darilo v njemu, tudi zakasnelo. Zaradi slabih vojnih razmer. To je vse vzrok, da smo tako kasni z odgovorom. Prav iz srca se zahvaljujemo Tebi in vsem mojim prijateljem za tako lepo darilo. Še enkrat Vam vsem prisrčna hvala za tako ljubezen in čut do mene. Da bi Vam ljubi Bog stotero povrnil. Tukaj se organizira Slovenska zaveza nas preživelih domobrancev. In to gre izredno sporno. To zaradi tega, ker pri nas v vladi prevladuje še vedno stari sistem. Čeravno se borijo, kolikor je v njihovi moči, ali uspeh je zelo majhen. Bil sem v Kočevskem Rogu 10. junija, ko smo imeli žalno svečanost. Srečal sem se z mnogimi preživelimi. V razgovoru z njimi smo bili vsi iste misli, da gre vsa stvar prepočasi. Saj Ti je gotovo vse poznano po raznih časopisih in radiu in televiziji.

Vprašam Te, kako se imate, kako gre Vaše zdravje? Vsi gremo že na jesen življenja in naše vrste naših sobratov so se začele povsod že manjšati, kar ni čudno, saj nam je vsem preživelim bila trnjeva pot.

Še enkrat, Tebi in vsem mojim prijateljem prisrčne pozdrave iz domačega kraja od prijatelja Janeza in naše družine.

J. P.

A. 26. 10. 91 (Slovenija)

Dragi soborec Anton!

danes sem prejel z velikim veseljem Vaš odgovor. Vse sem dobil 2 reviji „Tabor“ in Vaše cenjeno pismo. Hodilo je kar 2 meseca. Sem prepričan, da je med potjo do mene imelo več „postaj“, pa se zato ne sekiram prav nič.

Naj vidijo, da so nekateri še med živimi in da se cenimo in spoštujemo. Vesel sem, da sva se spoznala, da ste Vi res tisti, za katerega sem Vas imel. Saj sva približno istih let — okoli 70-ih se vrtiva.

Iskreno Vam čestitam in se veselim z vami z imenovanjem častnega dr. ZDA za Vaše dolgoletno delovanje v naši smeri.

Na Grmu je danes vse drugače. Vse naokoli je pozidano. Nikjer ni več lepih sadovnjakov, ne več lepih njiv. Grad še stoji, je pa žalostnega videza. Nikjer ni več sledu o lepi vrtinariji. Vse služi drugačnemu namenu, kot je bilo včasih; samo pridobitništvo, nič drugega. Nas, nekdanjih učencev, je zelo malo še živih. Večina je končala v vojni in po vojni. Od časa do časa

se še dobim z enim iz zimskega tečaja in to je pravzaprav vse.

Kako je pri nas, gotovo veste ravno tako dobro kot jaz, zato Vam ne bom opisoval. Prave veljave mi še vedno nimamo. Še vedno smo drugorazredni. Pa ko se enkrat tega navadi, se v to vživi in živi naprej.

Do lanske jeseni, ko so se začele razmere nekako urjevati, sem se prikrival. Če imate naročeno „Družino“, boste v štev. 30 /1990 našli članek „Bog je hotel imeti pričo“ in pa štev. 17/1991 „Tudi jaz sem jih videl“. To sta moja prispevka. Dolgo sem molčal in se bal povedati. Sem eden od na prste preštetih, ki so se rešili iz Kočevskega Roga.

V „Novi slovenski zavezi“, katere član sem tudi jaz, imamo težave. Od vsepovsod polena pod noge. Najbolj jim je napoti dr. Drobnič. Vse upanje gojimo na boljše čase, bolj demokratične, bolj humane in poštene. Do tega pride prej ali slej. Prišlo bo do tega, ni pa pomembno, da mi dočakamo ali ne.

Zase moram reči, da sem s svojim življenjem zadovoljen. Imam dobro, verno ženo in živiva skromno s tem, kar imava. Oba sva upokojena, ona boljše, jaz slabše. Spravil sem skupaj 25 let, ostalo sem pustil pa v zaporu. Zdaj se borim, če temu tako rečem, za priznanje izgubljenih let v sklopu „Združenja komunističnega nasilja“, pa dosti upanja nimam. To je predvsem strankarsko združenje, v katerem prevladujejo bivši komunisti in za mene ni kakšnih posebnih izgledov na ugodno rešitev. Zelo odkrito Vam pišem. Četudi gre skozi cenzuro. Rečeno je, da so odpravljene. Naj bo, kakor bodi. Bodi povedano tudi: opredeliti se drugače, kot sem se, se ne bi mogel, pa če bi se to še enkrat ponovilo. Iz svoje kože človek ne more. Zaradi povojnega obdobja in pa zaradi zavora sem bil prikrajšan za marsikaj. Grmska šola mi ni koristila prav nič. Po zaporu, star 34 let sem se izšolal za bolničarja. To je bilo vse, kar sem dosegel. In tudi s tem sem zadovoljen. Gledal sem svoje vrstnike istih let, ki so sli smelo naprej v blagostanje s partijskimi v žepih, ne oziraje se na levo, ne na desno, pa jim nisem bil nevoščljiv. Moje srce je mirno. V svojem življenju nisem premaknil ali pa se okoristil niti za en dinar. Kar so mi dali, to sem imel zaslužno. O zapostavljanju svoje osebe pa sem vedno dejal: mora že tako biti.

Dragi soborec Tone! Kako živi so še spomini na tisto strašno pot od Vetrinja pa do Roga, še strašnejše pa je, ko se spominjam, s kakšnim zaupanjem smo sli na Koroško, se predali njim, na katere smo stavili prav vse — nazadnje pa doživeli tako strašno razočaranje ravno od njih — Angležev. Kako malo jih je še med živimi, ki bi lahko to izpričevali!

Kmalu mi odpišite! Želim Vam dosti zdravja, dobrega življenja in sreče, Vam in vaši družini in Vas pristrčno pozdravljam!

Vaš

S. M.

NAROČNINA GLASILA „TABOR“

Argentina 120.000 avstralov = 12 pesov
ZDA in Kanada (letalsko paketi) 18 dol.
Posamezniki letalsko za vse države 20 dol.
Posamezniki po navadni pošti 12 dol.

Naročnino lahko plačate: poverjenikom; oni, ki prejimate po pošti lahko plačate v Slovenski hiši, v Slogi ali s poštnim ali z bančnim čekom izstavljenim na ime: Antonio Matičič.

Za one, ki prejimate „TABOR“ po pošti v inozemstvo, je najboljši način plačila z dolarskim čekom, izstavljenim na: Antonio Matičič, v slučaju da nima drugega načina plačila.

Naročnino plačujte redno in darujte v Tiskovni sklad „Tabora“!

DAROVALI SO

Od 16. 10. 1991 do 15. 12. 1991

Za Rožmanov dom:

	<i>v Pesih - \$</i>
Janez Jenko	2,50
Košir Jože	0,50
Skale Jože	7,50
Štrficek Boris	5,00
Kromar Boris	5,00
Gladek Viktor	5,00
Stante Stane	5,00
N. N., Hurlingham	10,00
Dobiček pri kosilu v Rožmanovem domu 1. 12. 1991	941,21
Rev. Bergant France	
Cerkvena nabirka 1. 12. 1991	46,50

V spomin na umrle dobrotnike:

Jenko Janez	10,00
Namesto cvetja na grobove staršev in bratov Dolšek:	
Gladek Štefka	10,00
V spomin na pok. starše:	
Fajfar Tinca	20,00
	<i>v dolarjih</i>
V spomin na pok. Ivana Boh:	
Kolman Ludvik	30,00
Kadunc Marička	20,00
V spomin na pok. Hilarija Zabukovec:	
Zabukovec Nežka	60,00
V spomin na pok. Milka Pust	

in Ivana Hočevar:	
Primožič Ivanka	100,00
<i>Tiskovni sklad Tabor:</i>	
	<i>V Pesih - \$</i>
Blazinšek Fili	2,00
Žnidaršič Janez	2,00
Novak Pavle	2,00
Rozman Franc	1,00
Gričar Franc	5,00
N. N., Hurlingham	2,00
N. N., Hurlingham	2,00
N. N., Hurlingham	2,00
N. N., San Justo	5,00
Rupnik Leon - Eugenia	10,00
Prodanih vezanih letnikov	
Tabora	500,00
	<i>v dolarjih</i>
Žgar Viktor	17,00
V spomin pok. prijatelju Milko	
Pustu:	
Žumer - družina	25,00
Bavdek Anton	25,00
Starič Alojzij	5,00
V spomin na pok. Kristo Cerar:	
Slak Florijan	100,00
V spomin na pok. Miha Rebol	
Slak Florijan	25,00
<i>Socialni sklad Tabor:</i>	
Žagar Viktor	18,00
Kastelic Ivan	5,00
V spomin na pok. moža:	
Šuligoj Danica	5,00
V spomin pok. prijatelju M. Pustu:	
Žumer - družina	25,00
V spomin na pok. očeta Kastelica:	
Gasser Ana	50,00
Bavdek Anton	25,00
	<i>v dolarjih</i>
<i>Sklad Georgine Tolstoy:</i>	
Ob smrti Milka Pust:	1.000,00
Tabor DSPB Cleveland	100,00
Zadnikar Vili in Bela	100,00
Zajec Karel in Ani	100,00

Dejak Franc in Metka	50,00
Zajec Milan	50,00
Omahen Polde in Fani	50,00
Dolinar in Pavla	50,00
Kolman Ludvik in Mara	50,00
Vrhovnik Vinko in Mary	50,00
Krepfl Janez	20,00
Dovjak Jože	20,00
Pičman Janez	20,00
N. N.	5,00
Slov. pisarna prodane pesmarica	
od g. Turka	130,50
Kranjc Bogomir (drugič)	50,00
Vavpotič Marija	50,00
Oberstar John	50,00
Dolenc Jože	20,00
Kuhar Jožefa	20,00
Kuhar Stane	20,00
Berkopec George	20,00
Mr. Mrs. Ziernfeld	200,00
Ob smrti Franca Valant so darovali	
namesto rož:	
Mauser Anna - Toronto	50,00
Petrich Fani in Beti	50,00
Skrypnik Stephania	50,00
Mrs. Taylor	50,00
Ancimar Danica	50,00
Mr. in Ms. Ziernfeld	40,00
Mr. in Mrs. Ferkul	30,00
Mr. in Mrs. Frank Jan	25,00
Mr. in Mrs. Nick Valant	25,00
Tylor Margot	25,00
Gary in Jan Schalee	20,00
Shirley Ward	20,00
Žumer Ani	20,00
Štih Anton	20,00
Sterle Martin	20,00
Pleško Stane	20,00
Mr. in Mrs. M. Holodryzuk	20,00
Rapus Nada	20,00
Mr. J. Krnc	10,00
Mrs. Gatzos	10,00
Watters Jan	5,00
Valant Sonja (žena)	100,00
Frank in Magda Mehle	100,00
Melita Valant-Sjowerman	100,00

VSEBINA

<i>Na svoji zemlji svoj gospod!</i> _____	1
<i>V odgovor (I. Korošec)</i> _____	2
<i>Svetohlinstvo - uradna politika slovenske vlade?</i> __	5
<i>Ivo Žajdela v Kanadi (F. P.)</i> _____	7
<i>Iz domovine</i> _____	10
<i>98 let Francičeve mame</i> _____	15
<i>Dom za izseljence (I. Žajdela)</i> _____	16
<i>Minister in okoli (N. Tolstoj)</i> _____	17
<i>Ob prvi obletnici smrti g. škofa dr. S. Leniča</i> <i>(J. Vrtačnik)</i> _____	33
<i>Slovenija v Argentini (I. K.)</i> _____	34
<i>Pismo ministru (dr. P. Urbanc)</i> _____	35
<i>Osebnost Franceta Kozine (F. K.)</i> _____	36
<i>Naši mrtvi</i> _____	42
<i>Iz društev</i> _____	43
<i>Iz pisem</i> _____	46
<i>Darovali so</i> _____	48

Hurlingham Sucursal Correo Argentino (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 1596
	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 2619